

บทที่ 5

การดำเนินงานและการวิเคราะห์ข้อมูล

การดำเนินการวิจัย การหาแนวปฏิบัติที่เหมาะสมในการจัดการขยะและลดปริมาณขยะสะสมในครัวเรือนของตำบลหนองทุ่ม อำเภอลำทะเมนชัย จังหวัดนครราชสีมา เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพที่เน้นกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนทุกภาคส่วน ที่มิวิจัยได้จัดกิจกรรมดำเนินการวิจัยดังนี้

5.1 แผนกิจกรรมการดำเนินการวิจัย

กิจกรรมในการดำเนินวิจัย แบ่งเป็น 4 ระยะ คือ

ระยะที่ 1 เตรียมนักวิจัย เตรียมพื้นที่เป้าหมาย วางแผนการดำเนินงาน

ระยะที่ 2 เก็บรวบรวมข้อมูลบริบทพื้นที่ ศึกษาดูงานและวิเคราะห์ข้อมูล

ระยะที่ 3 ประชุมเชิงปฏิบัติเรียนรู้ร่วมกันเพื่อสังเคราะห์ข้อมูลหาแนวทางการแก้ปัญหาและรูปแบบแนวทางการปฏิบัติที่ดีในการจัดการขยะ

ระยะที่ 4 ติดตามผล ประเมินผล ถอดบทเรียนและสรุปผล

5.2 ผลการดำเนินงาน

5.2.1 ระยะที่ 1 การเตรียมนักวิจัย เตรียมพื้นที่เป้าหมาย วางแผนการดำเนินงาน

การเตรียมความพร้อมในการดำเนินการวิจัย ดำเนินการตามขั้นตอน ดังนี้

5.2.1.1 เชิญนักวิจัยวิจัยและผู้ร่วมวิจัยในพื้นที่เข้าร่วมประชุมเพื่อชี้แจงวัตถุประสงค์และขอบเขตของการวิจัย

5.2.1.2 ร่วมวางแผนดำเนินการวิจัย

5.2.1.3 แบ่งบทบาทหน้าที่รับผิดชอบ

5.2.1.4 ติดตามผลและประเมิน

5.2.1.5 สังเคราะห์ผล

5.2.1.6 สรุปผล

5.2.2 ระยะที่ 2 เก็บรวบรวมข้อมูลบริบทพื้นที่ ศึกษาดูงานและวิเคราะห์ข้อมูล

5.2.2.1 ลงพื้นที่ศึกษาบริบทของชุมชน

ทีมวิจัย นักวิจัยเชิงพื้นที่และผู้นำชุมชนลงพื้นที่ศึกษาและเก็บรวบรวมข้อมูล

ภาพที่ 5.1 การลงพื้นที่ศึกษาบริบทและสภาพปัญหาด้านการจัดการขยะของตำบลหนองทุ่ม

5.2.2.2 สภาพปัญหาด้านการจัดการขยะ

- 5.2.2.1 พฤติกรรมการทิ้งขยะมั่วๆของชุมชน
- 5.2.2.2 ไม่มีการแยกขยะก่อนทิ้ง
- 5.2.2.3 คราวเรือนมีถังขยะถังเดียวเป็นถังขยะรวม
- 5.2.2.4 กองขยะเป็นแหล่งที่ก่อเหตุรำคาญเป็นบ่อเกิดของโรค
- 5.2.2.5 ก่อให้เกิดมลพิษต่อสิ่งแวดล้อม ทำให้เกิดการเสี่ยงต่อสุขภาพ

5.2.2.3 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานด้านการจัดการขยะในครัวเรือน

ตอนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตารางที่ 5.1 แสดงจำนวนและร้อยละของข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามทางด้าน เพศ

ลำดับ	รายการ	รวม	
		จำนวน	ร้อยละ
1.	เพศ		
	ชาย	37	54.4
	หญิง	31	45.6
	รวม	68	100

จากตารางที่ 5.1 พบว่าผู้ตอบแบบสอบถามส่วนมากเป็นเพศชาย มากที่สุด ร้อยละ 54.4 รองลงมาเป็นเพศหญิง คิดเป็นร้อยละ 45.6 ตามลำดับ

ตารางที่ 5.2 แสดงจำนวนและร้อยละของข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามทางด้าน อายุ

ลำดับ	รายการ	รวม	
		จำนวน	ร้อยละ
2.	อายุ		
	ต่ำกว่า 20 ปี	3	4.4
	20-30 ปี	3	4.4
	31-40 ปี	14	20.6
	41-50 ปี	18	26.5
	51-60 ปี	18	26.5
	มากกว่า 60 ปีขึ้นไป	12	17.6
	รวม	68	100

จากตารางที่ 5.2 พบว่าผู้ตอบแบบสอบถามส่วนมากมีอายุ 41-50 ปี และ 51-60 ปี มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 26.5 รองลงมาเป็นอายุ 31-40 ปี ร้อยละ 20.6 อายุมากกว่า 60 ปีขึ้นไป ร้อยละ 17.6 อายุต่ำกว่า 20 ปี และ 20-30 ปี ร้อยละ 4.4 ตามลำดับ

ตารางที่ 5.3 แสดงจำนวนและร้อยละของข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามทางด้าน ระดับการศึกษาสูงสุด

ลำดับ	รายการ	รวม	
		จำนวน	ร้อยละ
3.	ระดับการศึกษาสูงสุด		
	ไม่ได้เรียนหนังสือ	-	-
	ประถมศึกษา	23	33.8
	มัธยมศึกษาตอนต้น	5	7.4
	มัธยมศึกษาตอนปลาย	19	27.9
	อนุปริญญา/ปวช./ปวส.	10	14.7
	ปริญญาตรี	11	16.2
	สูงกว่าปริญญาตรี	-	-
	รวม	68	100

จากตารางที่ 5.3 พบว่าผู้ตอบแบบสอบถามส่วนมากมีระดับการศึกษาสูงสุด เป็นประถมศึกษา มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 33.8 รองลงมาเป็น มัธยมศึกษาตอนปลาย ร้อยละ 27.9 ปริญญาตรี ร้อยละ 16.2 อนุปริญญา/ปวช./ปวส. ร้อยละ 14.7 มัธยมศึกษาตอนต้น ร้อยละ 7.4 ตามลำดับ

ตารางที่ 5.4 แสดงจำนวนและร้อยละของข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามทางด้าน อาชีพหลัก

ลำดับ	รายการ	รวม		
		จำนวน	ร้อยละ	
4.	อาชีพหลัก			
	ไม่ได้ประกอบอาชีพ	5	7.4	
	รับจ้างทั่วไป	5	7.4	
	รับราชการ/รัฐวิสาหกิจ	2	2.9	
	บริษัทเอกชน	1	1.5	
	ค้าขาย	2	2.9	
	เกษตรกร	52	76.5	
	อื่นๆ	1	1.5	
	รวม	68	100	

จากตารางที่ 5.4 พบว่าผู้ตอบแบบสอบถามส่วนมากมีอาชีพเกษตรกร มากที่สุด คิดเป็น ร้อยละ 76.5 รองลงมาเป็นไม่ได้ประกอบอาชีพและรับจ้างทั่วไป ร้อยละ 7.4 รับราชการ/รัฐวิสาหกิจและค้าขาย ร้อยละ 2.9 บริษัทเอกชนและอื่นๆ ร้อยละ 1.5 ตามลำดับ

ตารางที่ 5.5 แสดงจำนวนและร้อยละของข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามทางด้าน อาชีพเสริม

ลำดับ	รายการ	รวม		
		จำนวน	ร้อยละ	
5.	อาชีพเสริม			
	ไม่มี	46	67.6	
	ทำไร่	1	1.5	
	รับจ้างทั่วไป	5	7.4	
	เกษตรกร	2	2.9	
	ค้าขาย	2	2.9	
	เลี้ยงสัตว์	11	16.2	
	หัตถกรรม	1	1.5	
	ไม่มี	68	100	
	รวม	100	100	

จากตารางที่ 5.5 พบว่าผู้ตอบแบบสอบถามส่วนมากไม่มีอาชีพเสริม มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 67.6 รองลงมาเป็น เลี้ยงสัตว์ ร้อยละ 16.2 รับจ้างทั่วไป ร้อยละ 7.4 เกษตรกรและค้าขาย ร้อยละ 2.9 ทำไร่และหัตถกรรม ร้อยละ 1.5 ตามลำดับ

ตารางที่ 5.6 แสดงจำนวนและร้อยละของข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามทางด้าน รายได้ต่อปี

ลำดับ	รายการ	รวม	
		จำนวน	ร้อยละ
6.	รายได้ต่อปี		
	ต่ำกว่า 10,000 บาท	9	13.2
	10,000-20,000 บาท	9	13.2
	20,001-30,000 บาท	14	20.6
	30,001-40,000 บาท	16	23.5
	มากกว่า 40,001 บาท	20	29.4
	รวม	68	100

จากตารางที่ 5.6 พบว่าผู้ตอบแบบสอบถามส่วนมากมีรายได้ต่อปีเป็น มากกว่า 40,001 บาท มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 29.4 รองลงมา 30,001-40,000 บาท ร้อยละ 23.5 20,001-30,000 บาท ร้อยละ 20.6 ต่ำกว่า 10,000 บาท และ 10,000-20,000 บาท ร้อยละ 13.2 ตามลำดับ

ตารางที่ 5.7 แสดงจำนวนและร้อยละของข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามทางด้าน ลักษณะบ้านพักอาศัย

ลำดับ	รายการ	รวม	
		จำนวน	ร้อยละ
7.	ลักษณะบ้านพักอาศัย		
	1 ชั้น	32	47.1
	2 ชั้น	36	52.9
	รวม	68	100

จากตารางที่ 5.7 พบว่าผู้ตอบแบบสอบถามส่วนมากมีลักษณะบ้านพักอาศัย 2 ชั้น มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 52.9 รองลงมา 1 ชั้น ร้อยละ 47.1 ตามลำดับ

ตารางที่ 5.8 แสดงจำนวนและร้อยละของข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามทางด้าน ครอบครัวท่านตั้งอยู่หมู่ใด

ลำดับ	รายการ	รวม	
		จำนวน	ร้อยละ
8.	ครอบครัวท่านตั้งอยู่หมู่ใด		
	หมู่ที่ 1	17	25
	หมู่ที่ 2	17	25
	หมู่ที่ 4	15	22.1
	หมู่ที่ 7	19	27.9
	รวม	68	100

จากตารางที่ 5.8 พบว่าผู้ตอบแบบสอบถามส่วนมากอาศัยอยู่ หมู่ที่ 7 มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 27.9 รองลงมาเป็น หมู่ที่ 1 และหมู่ที่ 2 ร้อยละ 25 หมู่ที่ 4 ร้อยละ 22.1 ตามลำดับ

ตอนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับการจัดการขยะในครัวเรือน

ตารางที่ 5.9 แสดงจำนวนและร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถามทางด้าน ลักษณะการทิ้งขยะในครัวเรือน

ลำดับ	รายการ	รวม	
		จำนวน	ร้อยละ
9.	ท่านทิ้งขยะในครัวเรือนอย่างไร		
	ใส่ถุงพลาสติก/ถุงดำ	39	57.4
	ใส่ถังขยะรวม	6	8.8
	ใส่ถังขยะแยกประเภท	23	33.8
	กองรวมกัน	-	-
	อื่นๆ	-	-
	รวม	68	100

จากตารางที่ 5.9 พบว่าท่านทิ้งขยะในครัวเรือนอย่างไร คือใส่ถุงพลาสติก/ถุงดำ มากที่สุด คิดเป็น ร้อยละ 57.4 รองลงมา ใส่ถังขยะแยกประเภท ร้อยละ 33.8 ใส่ถังขยะรวม ร้อยละ 8.8 ตามลำดับ

ตารางที่ 5.10 แสดงจำนวนและร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถามทางด้าน ปริมาณการทิ้งขยะต่อวัน (โดยประมาณ)

ลำดับ	รายการ	รวม		
		จำนวน	ร้อยละ	
10.	ปริมาณการทิ้งขยะต่อวัน(โดยประมาณ)			
	น้อยกว่า 1 กก.	22	32.4	
	1-2 กก.	45	66.2	
	3-4 กก.	1	1.5	
	5-6 กก.	-	-	
	มากกว่า 6 กก.	-	-	
	รวม	68	100	

จากตารางที่ 5.10 พบว่าปริมาณการทิ้งขยะต่อวัน(โดยประมาณ) คือ 1-2 กก. มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 66.2 รองลงมาเป็น น้อยกว่า 1 กก. ร้อยละ 32.4 3-4 กก. ร้อยละ 1.5 ตามลำดับ

ชนิดและปริมาณขยะเปียก/ขยะอินทรีย์ที่ทิ้งต่อวันต่อครัวเรือน (ตอบได้มากกว่า 1ข้อ)

ตารางที่ 5.11 แสดงค่าร้อยละของประชาชนและปริมาณขยะที่ทิ้งต่อวันของผู้ตอบแบบสอบถาม ด้านขยะเปียก/ขยะอินทรีย์

ลำดับ	รายการ	รวม		
		จำนวน	ร้อยละ	ปริมาณ
11	ขยะเปียก/ขยะอินทรีย์			
	เศษอาหาร/เศษข้าว/เศษขนม	42	27.1	22.4
	เศษผัก/ผลไม้	39	25.2	17.2
	เศษใบไม้/ใบตองห่ออาหาร	25	16.1	11.2
	ซากสัตว์/เนื้อ/หมู/ปลา/กุ้ง ฯลฯ	32	20.7	10.2
	อินทรีย์วัตถุอื่นๆที่สามารถย่อยสลายนำไป ได้ง่าย	14	9	13.2
	อื่นๆ	-	-	-
	ไม่มีขยะเปียกใดๆ	3	1.9	-
	รวม	155	100	74.2

จากตารางที่ 5.11 พบว่ามีขยะเปียก/ขยะอินทรีย์ ประเภท เศษอาหาร/เศษข้าว/เศษขนม มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 27.1 รองลงมาเป็น เศษผัก/ผลไม้ ร้อยละ 25.2 ซากสัตว์/เนื้อ/หมู/ปลา/กุ้ง ฯลฯ ร้อยละ 20.7 เศษใบไม้/ใบตองห่ออาหาร ร้อยละ 16.1 อินทรีย์วัตถุอื่นๆที่สามารถย่อยสลาย ง่าย ร้อยละ 9 ไม่มีขยะเปียกใดๆ ร้อยละ 1.9 ตามลำดับ

ตารางที่ 5.12 แสดงค่าร้อยละของประชาชนและปริมาณขยะที่ทิ้งต่อวันของผู้ตอบแบบสอบถาม ทางด้าน ขยะแห่งที่สามารถนำกลับมาใช้ประโยชน์ใหม่ รีไซเคิลได้

ลำดับ	รายการ	รวม		
		จำนวน	ร้อยละ	ปริมาณ
12	ขยะแห่งที่สามารถนำกลับมาใช้ประโยชน์ใหม่			
	กล่องกระดาษ/ลังกระดาษ	8	8.1	7
	หนังสือพิมพ์/แผ่นพับ ฯลฯ	6	6.1	4.2
	ขวดแก้ว/ภาชนะแก้วใส่อาหาร ฯลฯ	30	30.3	27.9
	กล่องนม/กล่องบรรจุน้ำผลไม้ต่างๆ	19	19.1	18.6
	ขวดพลาสติก/ภาชนะพลาสติก ฯลฯ	18	18.2	8
	กระป๋องนม/กระป๋องใส่เครื่องดื่มชนิดต่างๆ	16	16.2	8.2
	เศษโลหะต่างๆ/เศษเหล็ก ฯลฯ	2	2	2
	ขยะอิเล็กทรอนิกส์/จอคอมพิวเตอร์ ฯลฯ	-	-	-
	ยาง/แผ่นยาง	-	-	-
	อื่นๆ	-	-	-
	ไม่มีขยะที่นำกลับมาใช้ประโยชน์ได้	-	-	-
รวม	99	100	68.9	

จากตารางที่ 5.12 พบว่ามีขยะแห่งที่สามารถนำกลับมาใช้ประโยชน์ใหม่ รีไซเคิลได้ ประเภท ขวดแก้ว/ภาชนะแก้วใส่อาหาร ฯลฯ มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 30.3 รองลงมาเป็น กล่องนม/กล่องบรรจุน้ำผลไม้ต่างๆ ร้อยละ 19.1 ขวดพลาสติก/ภาชนะพลาสติก ฯลฯ ร้อยละ 18.2 กระป๋องนม/กระป๋องใส่เครื่องดื่มชนิดต่างๆ ร้อยละ 16.2 กล่องกระดาษ/ลังกระดาษ ร้อยละ 8.1 หนังสือพิมพ์/แผ่นพับ ฯลฯ ร้อยละ 6.1 เศษโลหะต่างๆ/เศษเหล็ก ฯลฯ ร้อยละ 2 ตามลำดับ

ตารางที่ 5.13 แสดงจำนวนและปริมาณของผู้ตอบแบบสอบถามทางด้าน ขยะแห้ง ที่ไม่สามารถนำกลับมาใช้ใหม่ได้ หรือย่อยสลายยาก ไม่คุ้มค่ากับการรีไซเคิล

ลำดับ	รายการ	รวม		
		จำนวน	ร้อยละ	ปริมาณ
13	ขยะแห้ง ที่ไม่สามารถนำกลับมาใช้ใหม่ได้			
	กล่องโฟม/ฟอยล์ ฯลฯ	4	6.2	2.3
	ถุงพลาสติก/ถุงก๊อบแก๊บ ฯลฯ	36	55.3	14.6
	กระดาษชำระ/กระดาษเคลือบมัน ฯลฯ	11	16.9	5.4
	กระป๋องเหล็กเคลือบดีบุก	12	18.5	5.9
	ไม้เสียบอาหารชนิดต่างๆ	2	3.1	1
	รวม	65	100	26.9

จากตารางที่ 5.13 พบว่า มีขยะแห้ง ที่ไม่สามารถนำกลับมาใช้ใหม่ได้ ประเภท ถุงพลาสติก/ถุงก๊อบแก๊บ ฯลฯ มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 55.3 รองลงมาเป็น กระป๋องเหล็กเคลือบดีบุก ร้อยละ 18.5 กระดาษชำระ/กระดาษเคลือบมัน ฯลฯ ร้อยละ 16.9 กล่องโฟม/ฟอยล์ ฯลฯ ร้อยละ 6.2 ไม้เสียบอาหารชนิดต่างๆ ร้อยละ 3.1 ตามลำดับ

ตารางที่ 5.14 แสดงจำนวนและปริมาณของผู้ตอบแบบสอบถามทางด้าน ขยะพิษ หรือขยะที่มีสารพิษ หากทิ้งไม่ระวังจะเป็นอันตรายต่อคน สัตว์ และสิ่งแวดล้อม

ลำดับ	รายการ	รวม		
		จำนวน	ร้อยละ	ปริมาณ
14	ขยะพิษ หรือขยะที่มีสารพิษ			
	หลอดไฟ	4	5.6	2.5
	กระป๋องสีสเปรย์ฉีดยา ฯลฯ	5	6.9	3.2
	แบตเตอรี่ชนิดต่างๆ ที่หมดอายุ	3	4.2	3.5
	ยาต่างๆ ที่หมดอายุ	2	2.8	1.5
	เครื่องสำอาง น้ำยาล้างเล็บ ฯลฯ	2	2.8	1.5
	น้ำยาขัดเงาไม้ ขัดเงาโลหะ ฯลฯ	2	2.8	1.5
	น้ำยาทำความสะอาดเรื่องสุขภัณฑ์	17	23.6	8.3
	ยาฆ่าแมลง สารกำจัดวัชพืช ฯลฯ	7	9.7	62.1
	น้ำมันเครื่อง น้ำมันเบรก	15	20.8	7.4
	บรรจุภัณฑ์สารเคมี	1	1.4	0.2
	ไม่มีขยะพิษเลย	14	19.4	-
รวม	72	100	91.7	

จากตารางที่ 5.14 พบว่ามีขยะพิษ หรือขยะที่มีสารพิษ ประเภท น้ำยาทำความสะอาดเรื่องสุขภัณฑ์ มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 23.6 รองลงมาเป็นน้ำมันเครื่อง น้ำมันเบรก ร้อยละ 20.8 ยาฆ่าแมลง สารกำจัดวัชพืช ฯลฯ ร้อยละ 9.7 กระป๋องสีสเปรย์ฉีดยา ฯลฯ ร้อยละ 6.9 หลอดไฟ ร้อยละ 5.6 แบตเตอรี่ชนิดต่างๆ ที่หมดอายุ ร้อยละ 4.2 ยาต่างๆ ที่หมดอายุ เครื่องสำอาง น้ำยาล้างเล็บ ฯลฯ และน้ำยาขัดเงาไม้ ขัดเงาโลหะ ฯลฯ ร้อยละ 2.8 บรรจุภัณฑ์สารเคมี ร้อยละ 1.4 ตามลำดับ

ตารางที่ 5.15 แสดงจำนวนและปริมาณของผู้ตอบแบบสอบถามทางด้าน ขยะชนิดอื่นๆ

ลำดับ	รายการ	รวม		
		จำนวน	ร้อยละ	ปริมาณ
15	ขยะชนิดอื่นๆ			
	เศษผ้า	18	78.3	34.2
	เศษวัสดุก่อสร้าง	5	21.7	7.1
	รวม	23	100	41.3

จากตารางที่ 5.15 พบว่ามีขยะชนิดอื่นๆ ประเภท เศษผ้า มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 78.3 รองลงมาเป็น เศษวัสดุก่อสร้าง ร้อยละ 21.7 ตามลำดับ

ตารางที่ 5.16 แสดงจำนวนและร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถามทางด้าน วิธีการทิ้ง ทำลาย กำจัด ขยะในครัวเรือน

ลำดับ	รายการ	รวม	
		จำนวน	ร้อยละ
16	วิธีการทิ้ง ทำลาย กำจัดขยะในครัวเรือน		
	เผาไฟ	61	89.7
	ฝังกลบ	2	2.9
	ทิ้งในแม่น้ำ ลำคลอง	1	1.5
	แยกจำหน่าย	3	4.4
	นำไปคลุมดิน/คลุมต้นไม้	1	1.5
	รวม	68	100

จากตารางที่ 5.16 พบว่ามีวิธีการทิ้ง ทำลาย กำจัดขยะในครัวเรือน คือ เผาไฟ มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 89.7 รองลงมาเป็น แยกจำหน่าย ร้อยละ 4.4 ฝังกลบ ร้อยละ 2.9 ทิ้งในแม่น้ำ ลำคลองและนำไปคลุมดิน/คลุมต้นไม้ ร้อยละ 1.5 ตามลำดับ

ตารางที่ 5.17 แสดงจำนวนของผู้ตอบแบบสอบถามทางด้าน การดำเนินการลดปริมาณขยะในครัวเรือนของท่าน (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อตามการปฏิบัติจริง)

ลำดับ	รายการ	รวม	
		จำนวน	ร้อยละ
17	การดำเนินการลดปริมาณขยะในครัวเรือนของท่าน		
	ลดปริมาณขยะที่อาจเกิดขึ้น เช่น ใช้ถุงผ้าใส่ของแทนถุงพลาสติกหรือถุงก๊อบแก๊บ	24	8.4
	เลือกใช้ผลิตภัณฑ์ที่มีความเป็นพิษหรือเป็นอันตรายต่อสิ่งแวดล้อมน้อยที่สุด เช่น ใช้ปุ๋ยหมัก แทนการใช้ปุ๋ยเคมี	27	9.4
	นำขยะที่เป็นวัสดุมาใช้ใหม่ หรือใช้ซ้ำหลายๆ ครั้ง ก่อนที่จะทิ้ง	20	7.1
	นำวัสดุที่เป็นวัสดุอุปกรณ์ที่ชำรุด เสียหาย มาซ่อมแซมให้ใหม่ เช่น แก้ว ใต๊ะ ตู้ใส่กับข้าว	35	12.3
	นำขยะมาแปรรูปตามกระบวนการของแต่ละประเภท เพื่อนำกลับมาใช้ประโยชน์ใหม่ เช่น นำขยะเปียกมาทำเป็นปุ๋ยหมัก เป็นต้น	35	12.3
	หลีกเลี่ยงการสั่งซื้อสินค้าหรือผลิตภัณฑ์ที่ใช้บรรจุภัณฑ์ห่อหลายชั้น	19	6.6
	หลีกเลี่ยงการซื้อสินค้าที่มีอายุการใช้งานต่ำ เช่น เลือกหลอดไฟฟ้าที่มีอายุการใช้งาน 12,000 ชั่วโมง แทนหลอดไฟอายุการใช้งาน 8,000 ชั่วโมง	11	3.8
	ในการเลือกซื้อสินค้าที่ใช้ในชีวิตประจำวัน เช่น สบู่ ยาสีฟัน ผงซักฟอก ฯลฯ เลือกซื้อเฉพาะผลิตภัณฑ์ที่มีขนาดบรรจุใหญ่กว่า เนื่องจากใช้บรรจุภัณฑ์น้อยกว่า	23	8.1
	เลือกซื้อสินค้าที่ผู้ผลิตมีการเรียกคืนซากบรรจุภัณฑ์หลังจากการบริโภค	18	6.3

ลำดับ	รายการ	รวม	
		จำนวน	ร้อยละ
	เลือกซื้อสินค้าหรือผลิตภัณฑ์ที่สามารถนำกลับมารีไซเคิล	23	8.1
	เลือกซื้อสินค้าที่มีการออกแบบให้ใช้มากกว่า 1 ครั้ง เช่น แบตเตอรี่ชนิดเติมประจุไฟฟ้าใหม่ได้	16	5.6
	เลือกใช้สินค้าชนิดเติมใหม่ (refill) เช่น น้ำยาล้างจาน หรือสิ่งของหรือผลิตภัณฑ์ที่ใช้บ่อยร่วมกัน เช่น อุปกรณ์ทำความสะอาดบ้าน	18	6.3
	อื่นๆ	-	-
	รวม	285	100

จากตารางที่ 5.17 พบว่ามีการดำเนินการลดปริมาณขยะในครัวเรือนของท่าน คือ นำวัสดุที่เป็นวัสดุอุปกรณ์ที่ชำรุด เสียหาย มาซ่อมแซมให้ใหม่ เช่น แก้ว ใต๊ะ ตู้ใส่กับข้าวและนำขยะมาแปรรูปตามกระบวนการของแต่ละประเภท เพื่อนำกลับมาใช้ประโยชน์ใหม่ เช่น นำขยะเปียกมาทำเป็นปุ๋ยหมัก เป็นต้น มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 12.3 รองลงมาเป็น เลือกใช้ผลิตภัณฑ์ที่มีความเป็นพิษหรือเป็นอันตรายต่อสิ่งแวดล้อมน้อยที่สุด เช่น ใช้ปุ๋ยหมัก แทนการใช้ปุ๋ยเคมี ร้อยละ 9.4 ลดปริมาณขยะที่อาจเกิดขึ้น เช่น ใช้ถุงผ้าใส่ของแทนถุงพลาสติกหรือถุงก๊อบแก๊บ ร้อยละ 8.4 ในการเลือกซื้อสินค้าที่ใช้ในชีวิตประจำวัน เช่น สบู่ ยาสีฟัน ผงซักฟอก ฯลฯ เลือกซื้อเฉพาะผลิตภัณฑ์ที่มีขนาดบรรจุใหญ่กว่าเนื่องจากใช้บรรจุภัณฑ์น้อยกว่าและเลือกซื้อสินค้าหรือผลิตภัณฑ์ที่สามารถนำกลับมารีไซเคิล ร้อยละ 8.1 นำขยะที่เป็นวัสดุมาใช้ใหม่ หรือใช้ซ้ำหลายๆ ครั้ง ก่อนที่จะทิ้ง ร้อยละ 7.1 หลีกเลี่ยงการสั่งซื้อสินค้าหรือผลิตภัณฑ์ที่ใช้บรรจุภัณฑ์ห่อหลายชั้น ร้อยละ 6.6 นำเลือกซื้อสินค้าที่ผู้ผลิตมีการเรียกคืนซากบรรจุภัณฑ์หลังจากการบริโภค และเลือกใช้สินค้าชนิดเติมใหม่ (refill) เช่น น้ำยาล้างจาน หรือสิ่งของหรือผลิตภัณฑ์ที่ใช้บ่อยร่วมกัน เช่น อุปกรณ์ทำความสะอาดบ้าน ร้อยละ 6.3 เลือกซื้อสินค้าที่มีระบบมัดจำและคืนเงิน เมื่อนำบรรจุภัณฑ์มาคืน เช่น น้ำปลา บางชนิดเรียกคืนขวด ฯลฯ และเลือกซื้อสินค้าที่มีการออกแบบให้ใช้มากกว่า 1 ครั้ง เช่น แบตเตอรี่ชนิดเติมประจุไฟฟ้าใหม่ได้ ร้อยละ 5.6 หลีกเลี่ยงการซื้อสินค้าที่มีอายุการใช้งานต่ำ เช่น เลือกหลอดไฟฟ้าที่มีอายุการใช้งาน 12,000 ชั่วโมง แทนหลอดไฟอายุการใช้งาน 8,000 ชั่วโมง ร้อยละ 3.8 ตามลำดับ

ตารางที่ 5.18 แสดงจำนวนของผู้ตอบแบบสอบถามทางด้าน ลักษณะการนำขยะในครัวเรือนกลับมาใช้ประโยชน์

ลำดับ	รายการ	รวม	
		จำนวน	ร้อยละ
18	ลักษณะการนำขยะในครัวเรือนกลับมาใช้ประโยชน์		
	ถมที่	9	5
	นำไปขาย	64	35.6
	ซ่อมแซมเพื่อใช้ใหม่	12	6.7
	นำมาใช้ซ้ำ	12	6.7
	ปรับปรุงดิน	20	11
	คลุมโคนต้นไม้	22	12.2
	แปรรูปเป็นสินค้า	2	1
	แปรรูปหรือประยุกต์เป็นของใช้ในครัวเรือน	4	2.2
	ทำปุ๋ยหมัก/ปุ๋ยชีวภาพ/ปุ๋ยอินทรีย์/ปุ๋ยอัดเม็ด	35	19.3
รวม	180	100	

จากตารางที่ 5.18 พบว่าการนำขยะในครัวเรือนกลับมาใช้ประโยชน์ ประเภท นำไปขาย มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 35.6 รองลงมาเป็น ทำปุ๋ยหมัก/ปุ๋ยชีวภาพ/ปุ๋ยอินทรีย์/ปุ๋ยอัดเม็ด ร้อยละ 19.3 คลุมโคนต้นไม้ ร้อยละ 12.2 ปรับปรุงดิน ร้อยละ 11 ซ่อมแซมเพื่อใช้ใหม่และนำมาใช้ซ้ำ ร้อยละ 6.7 ถมที่ ร้อยละ 5 แปรรูปหรือประยุกต์เป็นของใช้ในครัวเรือน ร้อยละ 2.2 แปรรูปเป็นสินค้า ร้อยละ 1 ตามลำดับ

ตารางที่ 5.19 แสดงจำนวนของผู้ตอบแบบสอบถามทางด้าน ครั้วเรือนของท่านมีวิธีการจัดการขยะอย่างไร

ลำดับ	รายการ	รวม	
		จำนวน	ร้อยละ
19.	ครั้วเรือนของท่านมีวิธีการจัดการขยะอย่างไร		
	มีถังขยะหรือภาชนะรองรับขยะประจำบ้าน	31	22.8
	ไม่มีถังขยะ แต่มีสถานที่หรือบริเวณที่ทิ้งขยะประจำบ้านที่ชัดเจน ทุกคนในบ้านรับรู้ร่วมกัน	2	1.5
	แยกขยะเปียก ขยะแห้ง ในแต่ละภาชนะรองรับ	36	26.5
	ไม่แยกประเภทของขยะ ที่รวมในภาชนะเดียวกันหรือสถานที่เดียวกัน	24	17.6
	แยกขยะขายได้ ขยะเปียก และขยะพิษ	43	31.6
	รวม	136	100

จากตารางที่ 5.19 พบว่า ครั้วเรือนของท่านมีวิธีการจัดการขยะอย่างไร คือ แยกขยะขายได้ ขยะเปียก และขยะพิษ มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 31.6 รองลงมา แยกขยะเปียก ขยะแห้ง ในแต่ละภาชนะรองรับ ร้อยละ 26.5 มีถังขยะหรือภาชนะรองรับขยะประจำบ้าน ร้อยละ 22.8 ไม่แยกประเภทของขยะ ที่รวมในภาชนะเดียวกันหรือสถานที่เดียวกัน ร้อยละ 17.6 ไม่มีถังขยะ แต่มีสถานที่หรือบริเวณที่ทิ้งขยะประจำบ้านที่ชัดเจน ทุกคนในบ้านรับรู้ร่วมกัน ร้อยละ 1.5 ตามลำดับ

ตอนที่ 3 ปัญหาและผลกระทบจากขยะมูลฝอยในครัวเรือน

ตารางที่ 5.20 แสดงจำนวนของผู้ตอบแบบสอบถามทางด้าน ในครัวเรือนของท่าน มีปัญหาที่เกิดจากขยะมูลฝอยอย่างไรบ้าง

ลำดับ	รายการ	รวม		
		จำนวน	ร้อยละ	
20	ในครัวเรือนของท่าน มีปัญหาที่เกิดจากขยะมูลฝอยอย่างไรบ้าง			
	กลิ่นเหม็นรบกวน	20	16.7	
	แมลงวัน แมลงสาบรบกวน	27	22.5	
	หนูรบกวน	8	6.7	
	สกปรก เลอะเทอะ	13	10.8	
	ท่อระบายน้ำอุดตันจากขยะ	7	5.8	
	ฝุ่น คิวัน ละออง จากการเผาขยะ	30	25	
	ไม่มีปัญหาใดๆ	15	12.5	
	อื่นๆ	-	-	
	รวม	120	100	

จากตารางที่ 5.20 พบว่า ในครัวเรือนของท่าน มีปัญหาที่เกิดจากขยะมูลฝอยอย่างไรบ้าง คือ ฝุ่น คิวัน ละออง จากการเผาขยะ คิดเป็นร้อยละ 25 รองลงมา แมลงวัน แมลงสาบรบกวน ร้อยละ 22.5 กลิ่นเหม็นรบกวน ร้อยละ 16.7 ไม่มีปัญหาใดๆ ร้อยละ 12.5 สกปรก เลอะเทอะ ร้อยละ 10.8 หนูรบกวน ร้อยละ 6.7 ท่อระบายน้ำอุดตันจากขยะ ร้อยละ 5.8 ตามลำดับ

ตารางที่ 5.21 แสดงจำนวนของผู้ตอบแบบสอบถามทางด้าน ท่านได้รับความเดือดร้อนหรือผลกระทบอะไรบ้าง จากขยะมูลฝอยที่เกิดขึ้นภายในครัวเรือนของท่านหรือจากเพื่อนบ้านใกล้เคียง

ลำดับ	รายการ	รวม		
		จำนวน	ร้อยละ	
21	ท่านได้รับความเดือดร้อนหรือผลกระทบหรือไม่			
	ไม่ได้รับความเดือดร้อนหรือผลกระทบ	12	17.6	
	ได้รับความเดือดร้อนหรือผลกระทบ	56	82.4	
	รวม	68	100	

จากตารางที่ 5.21 พบว่าท่านได้รับความเดือดร้อนหรือผลกระทบหรือไม่ คือ ได้รับความเดือดร้อนหรือผลกระทบ มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 82.4 รองลงมา ไม่ได้รับความเดือดร้อนหรือผลกระทบ ร้อยละ 17.6 ตามลำดับ

ตารางที่ 5.21 (ต่อ) แสดงจำนวนของผู้ตอบแบบสอบถามทางด้าน ท่านได้รับความเดือดร้อนหรือผลกระทบอะไรบ้าง จากขยะมูลฝอยที่เกิดขึ้นภายในครัวเรือนของท่านหรือจากเพื่อนบ้านใกล้เคียง

ลำดับ	รายการ	รวม	
		จำนวน	ร้อยละ
21	ท่านได้รับความเดือดร้อนหรือผลกระทบอะไรบ้าง		
	มีแมลงวันมาก	21	20.2
	มีหนูชุกชุมมาก	2	1.9
	มีกลิ่นเหม็นรบกวน	20	19.2
	แหล่งเพาะเชื้อโรค	11	10.6
	มีทัศนียภาพบริเวณที่อยู่ไม่สวย	49	47.1
	แหล่งน้ำปนเปื้อน	1	1
	ปัญหาต่อการค้าและธุรกิจส่วนตัว	-	-
	อื่นๆ	-	-
	รวม	104	100

จากตารางที่ 5.21 พบว่าท่านได้รับความเดือดร้อนหรือผลกระทบอะไรบ้าง คือ มีทัศนียภาพบริเวณที่อยู่ไม่สวย มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 47.1 รองลงมา มีแมลงวันมาก ร้อยละ 20.2 มีกลิ่นเหม็นรบกวน ร้อยละ 19.2 มีแหล่งเพาะเชื้อโรค ร้อยละ 10.6 มีหนูชุกชุมมาก ร้อยละ 1.9 แหล่งน้ำปนเปื้อน ร้อยละ 1 ตามลำดับ

ตารางที่ 5.22 แสดงจำนวนและร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถามทางด้าน ปัจจุบันปัญหาขยะมูลฝอยในชุมชนของท่าน มีความรุนแรงมากน้อยเพียงใด

ลำดับ	รายการ	รวม	
		จำนวน	ร้อยละ
22	ปัจจุบันปัญหาขยะมูลฝอยในชุมชนของท่าน มีความรุนแรงมากน้อยเพียงใด		
	ไม่มีปัญหา	5	7.4
	มีปัญหาน้อยมาก	1	1.5
	มีปัญหาน้อย	35	51.5
	มีปัญหาปานกลาง	8	11.8
	มีปัญหามาก	19	27.9
	มีปัญหามากที่สุด/รุนแรง	-	-
	รวม	68	100

จากตารางที่ 5.22 พบว่า ปัจจุบันปัญหาขยะมูลฝอยในชุมชนของท่าน มีความรุนแรงมากน้อยเพียงใด คือ มีปัญหาน้อย มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 51.5 รองลงมาเป็น มีปัญหามาก ร้อยละ 27.9 มีปัญหาปานกลาง ร้อยละ 11.8 ไม่มีปัญหา ร้อยละ 7.4 มีมีปัญหาน้อยมาก ร้อยละ 1.5 ตามลำดับ

ตารางที่ 5.23 แสดงจำนวนของผู้ตอบแบบสอบถามทางด้าน ท่านคิดว่าปัญหาขยะมูลฝอยในชุมชนของท่านมีสาเหตุมาจากอะไร

ลำดับ	รายการ	รวม	
		จำนวน	ร้อยละ
23	ท่านคิดว่าปัญหาขยะมูลฝอยในชุมชนของท่านมีสาเหตุมาจากอะไร		
	ถังขยะมีไม่เพียงพอ	37	34.3
	ถังขยะไม่มีฝาปิด	1	0.9
	คนมักง่ายทิ้งขยะไม่เลือกที่	56	51.8
	มีสัตว์คุ้ยเขี่ยทำให้สกปรก	14	13
	อื่นๆ	-	-
	รวม	108	100

จากตารางที่ 5.23 พบว่าท่านคิดว่าปัญหาขยะมูลฝอยในชุมชนของท่านมีสาเหตุมาจากอะไร คือ คนมักง่ายทิ้งขยะไม่เลือกที่ มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 51.8 รองลงมา ถึงขยะมีไม่เพียงพอ ร้อยละ 34.3 มีสัตว์คุ้ยเขี่ยทำให้สกปรก ร้อยละ 13 ถึงขยะไม่มีฝาปิด ร้อยละ 0.9 ตามลำดับ

ตารางที่ 5.24 แสดงจำนวนและร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถามทางด้าน ชุมชนของท่านมีปัญหาที่เกิดมาจากขยะสะสมและมลพิษอย่างไร

ลำดับ	รายการ	รวม	
		จำนวน	ร้อยละ
24	ชุมชนของท่านมีปัญหาที่เกิดมาจากขยะสะสมและมลพิษอย่างไร		
	ไม่มีที่ทิ้งขยะที่สามารถควบคุมโดยการทำลายได้	30	44.1
	ปัญหาขยะล้นเมืองส่งผลกระทบต่อสุขภาพอนามัยและสิ่งแวดล้อม	1	1.5
	ไม่มีการคัดแยกขยะก่อนทิ้ง ทำลาย ฝังกลบ	19	27.9
	ปัญหาขยะอุดตันของท่อน้ำ แหลงน้ำ	13	19.1
	ปัญหาค้นพิษอันเนื่องมาจากการเผาขยะ	3	4.4
	ปัญหาฝุ่นละอองที่เกิดจากการเผาขยะ	2	2.9
	ปัญหาดินปนเปื้อนสารเคมี ไม่เหมาะสมกับการเกษตร	-	-
	แหล่งน้ำปนเปื้อน ไม่เหมาะสมกับการใช้น้ำเพื่อการเกษตรหรือใช้สอยในครัวเรือน	-	-
	อื่นๆ	-	-
	รวม	68	100

จากตารางที่ 5.24 พบว่าชุมชนของท่านมีปัญหาที่เกิดมาจากขยะสะสมและมลพิษอย่างไร คือ ไม่มีที่ทิ้งขยะที่สามารถควบคุมโดยการทำลายได้ มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 44.1 มากที่สุด รองลงมาเป็น ไม่มีการคัดแยกขยะก่อนทิ้ง ทำลาย ฝังกลบ ร้อยละ 27.9 ปัญหาขยะอุดตันของท่อน้ำ แหลงน้ำ ร้อยละ 19.1 ปัญหาค้นพิษอันเนื่องมาจากการเผาขยะ ร้อยละ 4.4 ปัญหาฝุ่นละอองที่เกิดจากการเผาขยะ ร้อยละ 2.9 ปัญหาขยะล้นเมืองส่งผลกระทบต่อสุขภาพอนามัยและสิ่งแวดล้อม ร้อยละ 1.5 ตามลำดับ

ตอนที่ 4 บทบาทผู้นำชุมชนต่อการบริหารจัดการขยะ

ตารางที่ 5.25 แสดงจำนวนและร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถามทางด้าน ท่านคิดว่าผู้นำชุมชนโดยส่วนรวมมีบทบาทในการจัดการขยะมูลฝอยหรือไม่

ลำดับ	รายการ	รวม		
		จำนวน	ร้อยละ	
25	ท่านคิดว่าผู้นำชุมชนโดยส่วนรวมมีบทบาทในการจัดการขยะมูลฝอยหรือไม่			
	มี	67	98.5	
	ไม่มี	1	1.5	
	รวม	68	100	

จากตารางที่ 5.25 พบว่า ผู้นำชุมชนโดยส่วนรวมมีบทบาทในการจัดการขยะมูลฝอยหรือไม่ ตอบว่า มี มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 98.5 รองลงมา ไม่มี ร้อยละ 1.5 ตามลำดับ

ตารางที่ 5.26 แสดงอันดับที่ถูกเลือกมากที่สุดและจำนวนในแต่ละข้อของผู้ตอบแบบสอบถาม จากข้อที่ 1 กรณีตอบว่า มี ผู้นำชุมชนมีบทบาทเกี่ยวกับขยะมูลฝอยด้านใดมากที่สุด (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ โดยใส่หมายเลข 1,2,3,...เรียงลำดับจากมากไปหาน้อย)

ลำดับ	รายการ	รวม		
		อันดับ	จำนวน	ร้อยละ
26	ผู้นำชุมชนมีบทบาทเกี่ยวกับขยะมูลฝอยด้านใดมากที่สุด			
	รับเรื่องราวร้องทุกข์	1	31	29.8
	เป็นผู้ประสานงานระหว่างชุมชนกับ อบต.	1	24	23.1
	ควบคุมสมาชิกให้ปฏิบัติตาม	5	10	9.6
	เป็นผู้ให้คำแนะนำแก่สมาชิก	2	20	19.2
	ขอความร่วมมือและการสนับสนุนจากสมาชิก	3	19	18.3
	รวม	-	104	100

จากตารางที่ 5.26 พบว่าผู้นำชุมชนมีบทบาทเกี่ยวกับขยะมูลฝอยด้านใดมากที่สุด คือ รับเรื่องราวร้องทุกข์ คิดเป็นร้อยละ 29.8 เป็นผู้ประสานงานระหว่างชุมชนกับ อบต. ร้อยละ 23.1

เป็นผู้ให้คำแนะนำแก่สมาชิก ร้อยละ 19.2 ขอความร่วมมือและการสนับสนุนจากสมาชิก ร้อยละ 18.3 ควบคุมสมาชิกให้ปฏิบัติตาม ร้อยละ 9.6 ตามลำดับ

ตารางที่ 5.27 แสดงอันดับที่ถูกเลือกมากที่สุดและจำนวนในแต่ละข้อของผู้ตอบแบบสอบถาม จากข้อที่ 1 ผู้นำชุมชนมีบทบาทเกี่ยวกับขยะมูลฝอย กรณีตอบว่า **ไม่มี** เพราะเหตุใด (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ โดยใส่หมายเลข 1,2,3,...เรียงลำดับจากมากไปหาน้อย

ลำดับ	รายการ	รวม		
		อันดับ	จำนวน	ร้อยละ
27	ผู้นำชุมชน ไม่มี บทบาทเกี่ยวกับการจัดการขยะมูลฝอย เพราะเหตุใด			
	ผู้นำขาดความรับผิดชอบ	-	-	-
	ผู้นำขาดมนุษยสัมพันธ์	-	-	-
	ผู้นำขาดความรู้	-	-	-
	ผู้นำขาดความชำนาญ	-	-	-
	ผู้นำขาดความน่าเชื่อถือจากชุมชน	-	-	-
	รวม	-	-	-

จากตารางที่ 5.27 พบว่า ไม่มีคนตอบว่า ผู้นำชุมชนไม่มีบทบาทเกี่ยวกับการจัดการขยะมูลฝอย นั่นหมายความว่าผู้นำชุมชนมีบทบาทเกี่ยวกับการจัดการขยะมูลฝอย

ตารางที่ 5.28 แสดงอันดับที่ถูกเลือกมากที่สุดและจำนวนในแต่ละข้อของผู้ตอบแบบสอบถาม ว่า ผู้นำชุมชนต้องมีลักษณะอย่างไร (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ โดยใส่หมายเลข 1,2,3,...เรียงลำดับจากมากไปหาน้อย)

ลำดับ	รายการ	รวม		
		อันดับ	จำนวน	ร้อยละ
28	ผู้นำชุมชนต้องมีลักษณะอย่างไร			
	เป็นตัวอย่างและเป็นต้นแบบที่ดีในการจัดการขยะ	1	32	30.5
	เข้าถึงประชาชน ศึกษาถึงปัญหา	3	19	18.1
	ประชาสัมพันธ์ข้อมูลที่ถูกต้อง	2	25	23.8
	กระตุ้นให้ขับเคลื่อนให้เกิดการมีส่วนร่วม	5	13	12.4
	สร้างแรงจูงใจในการจัดการขยะ	4	16	15.2
	รวม	-	105	100

จากตารางที่ 5.28 พบว่า ผู้นำชุมชนต้องมีลักษณะอย่างไร คือ เป็นตัวอย่างและเป็นต้นแบบที่ดีในการจัดการขยะ มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 30.5 รองลงมาเป็น ประชาสัมพันธ์ข้อมูลที่ถูกต้อง ร้อยละ 23.8 เข้าถึงประชาชน ศึกษาถึงปัญหา ร้อยละ 18.1 สร้างแรงจูงใจในการจัดการขยะ ร้อยละ 15.2 กระตุ้นให้ขับเคลื่อนให้เกิดการมีส่วนร่วม ร้อยละ 12.4 ตามลำดับ

ตอนที่ 5 การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติตามหลักการจัดการขยะมูลฝอยและการจัดการขยะมูลฝอยในครัวเรือน

ตารางที่ 5.29 แสดงค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ของระดับการรับรู้ในด้าน ท่านมักปฏิบัติเรื่องต่อไปนี้บ่อยครั้งเพียงใด

ลำดับ	ประเด็นคำถาม	N=68		
		ค่า \bar{X}	ค่า S.D	ระดับการรับรู้
29	ท่านมักปฏิบัติเรื่องต่อไปนี้บ่อยครั้งเพียงใด			
	1. ชักชวนให้คนในครอบครัวร่วมกิจกรรมการจัดการขยะมูลฝอย	4.10	0.770	มาก
	2. แสดงความคิดเห็น แนวทางการแก้ไขปัญหา แสดงความต้องการเรื่องการจัดการขยะมูลฝอยให้ผู้นำชุมชน	4.00	0.623	มาก
	3. ทิ้งขยะลงถังขยะหรือสถานที่เตรียมไว้	3.71	0.978	มาก
	4. คัดแยกขยะก่อนทิ้งลงในถังขยะหรือสถานที่เตรียมไว้	3.82	0.732	มาก
	5. นำขยะที่ขายได้ไปรวบรวมตามจุดที่ชุมชนกำหนดไว้	3.40	0.995	ปานกลาง
	6. พยายามลดขยะโดยนำถุงผ้ามาใช้แทนถุงพลาสติก	3.37	0.945	ปานกลาง
	7. ร่วมแสดงความคิดเห็นในการกำหนดแผน โครงการ กิจกรรม เพื่อแก้ปัญหาขยะในชุมชน	3.87	0.644	มาก
	8. ร่วมปฏิบัติตามแผน โครงการ กิจกรรม เพื่อแก้ปัญหาขยะในชุมชน	3.84	0.660	มาก
	9. ร่วมประเมิน แสดงความคิดเห็นผลการดำเนินงานตามแผน โครงการ กิจกรรม ของชุมชน	3.75	0.835	มาก
	10. ร่วมแสดงความคิดเห็น ปรับปรุงระบบการบริหารจัดการขยะในชุมชนให้มีประสิทธิภาพ	3.90	0.650	มาก
	11. ร่วมรับผลประโยชน์จากแผนงาน โครงการ กิจกรรม การจัดการขยะของชุมชนอย่างเท่าเทียม	3.79	0.783	มาก
	12. มีส่วนร่วมในการขับเคลื่อนและปฏิบัติการจัดการขยะที่เป็นแนวปฏิบัติที่ดีอย่างต่อเนื่อง	3.90	0.654	มาก
	รวม	3.79	0.77	มาก

จากตารางที่ 5.29 พบว่าผู้ตอบแบบสอบถามมีระดับการรับรู้ในการปฏิบัติตามหลักการจัดการขยะมูลฝอยและการจัดการขยะมูลฝอยในครัวเรือน โดยภาพรวมทั้ง 5 ด้าน อยู่ในระดับมากและปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า มีระดับการรับรู้โดยเรียงลำดับคะแนนเฉลี่ยจากมากไปน้อย ดังนี้ ชักชวนให้คนในครอบครัวร่วมกิจกรรมการจัดการขยะมูลฝอย มีค่าเฉลี่ย 4.10 (S.D=0.770) แสดงความคิดเห็น แนวทางการแก้ไขปัญหา แสดงความต้องการเรื่องการจัดการขยะมูลฝอยให้ผู้นำชุมชน มีค่าเฉลี่ย 4.00 (S.D=0.623) ร่วมแสดงความคิดเห็น ปรับปรุงระบบการบริหารจัดการขยะในชุมชนให้มีประสิทธิภาพและมีส่วนร่วมในการขับเคลื่อนและปฏิบัติการจัดการขยะที่เป็นแนวปฏิบัติที่ดีอย่างต่อเนื่อง มีค่าเฉลี่ย 3.90 (S.D=0.650, 0.654) ร่วมแสดงความคิดเห็นในการกำหนดแผน โครงการ กิจกรรม เพื่อแก้ปัญหาขยะในชุมชน มีค่าเฉลี่ย 3.87 (S.D=0.644) 8 ร่วมปฏิบัติตามแผน โครงการ กิจกรรม เพื่อแก้ปัญหาขยะในชุมชน มีค่าเฉลี่ย 3.84 (S.D=0.660) คัดแยกขยะก่อนทิ้งลงในถังขยะหรือสถานที่เตรียมไว้ มีค่าเฉลี่ย 3.82 (S.D=0.732) ร่วมรับผลประโยชน์จากแผนงาน โครงการ กิจกรรม การจัดการขยะของชุมชนอย่างเท่าเทียม มีค่าเฉลี่ย 3.79 (S.D=0.783) ร่วมประเมิน แสดงความคิดเห็นผลการดำเนินงานตามแผน โครงการ กิจกรรม ของชุมชน มีค่าเฉลี่ย 3.75 (S.D=0.835) ทิ้งขยะลงถังขยะหรือสถานที่เตรียมไว้ มีค่าเฉลี่ย 3.71 (S.D=0.978) นำขยะที่ขายได้ไปรวบรวมตามจุดที่ชุมชนกำหนดไว้ มีค่าเฉลี่ย 3.40 (S.D=0.995) พยายามลดขยะโดยนำถุงผ้ามาใช้แทนถุงพลาสติก มีค่าเฉลี่ย 3.37 (S.D=0.945) ตามลำดับ

5.3 ระยะที่ 3 การจัดเวทีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และการสรุปทบทวน

การจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้

คณะผู้วิจัยได้และนักวิจัยพื้นที่จัดเวทีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ภายใต้โครงการรณรงค์การคัดแยกขยะในชุมชน เพื่อหาแนวทางปฏิบัติที่ดีในการจัดการขยะและการเพิ่มมูลค่าขยะมูลฝอยในครัวเรือน ระหว่าง วันที่ 4 กรกฎาคม 2560 ณ วัดบ้านหนองทุ่ม หมู่ที่ 1 ตำบลหนองทุ่ม อำเภอลำดวน จังหวัดมหาสารคาม โดยในโครงการดังกล่าว มีผู้เข้าร่วมจำนวน 56 คน รายละเอียด ดังนี้

1. นักวิจัยในโครงการจัดการขยะ	จำนวน 2 คน
2. วิทยากร	จำนวน 1 คน
3. นักศึกษาช่วยงาน	จำนวน 1 คน
4. ตัวแทนจากชุมชน 10 หมู่บ้าน	จำนวน 52 คน

ทั้งนี้ มีตัวแทนจากพื้นที่ศึกษาวิจัยในตำบลหนองทุ่ม จำนวน 52 คน ได้แก่ ประกอบด้วย นายกองค์การบริหารส่วนตำบลหนองทุ่ม ปลัดตำบล ประธานองค์การบริหารส่วนตำบลหนองทุ่ม นักพัฒนาชุมชน สอบต. อสม. กำนัน ผู้ใหญ่ ตัวแทนกลุ่มโครงการธนาคารขยะ ตัวแทนกลุ่มเศรษฐกิจพอเพียง กลุ่มปุ๋ยหมักชีวภาพ และตัวชุมชน

เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์โครงการดังกล่าว คณะผู้วิจัยได้ดำเนินการกิจกรรมย่อย ดังนี้

กิจกรรมที่ 1 การให้ความรู้เกี่ยวกับการจัดการขยะ ปัญหาและผลกระทบจากขยะมูลฝอย และขยะพิษ

ได้รับเกียรติจากวิทยากร นางสาวจิตรลดา แสงพารา หัวหน้ากองสาธารณสุขตำบลหนองทุ่ม ซึ่งเป็นพยาบาลและผู้เชี่ยวชาญในด้านการจัดการขยะและสิ่งแวดล้อม โดยให้ความรู้ปัญหาและผลกระทบจากขยะมูลฝอยและขยะพิษ ด้านการจัดการขยะหลัก 3Rs และการคัดแยกขยะที่ถูกต้อง

กิจกรรมที่ 2 การแลกเปลี่ยนเรียนรู้

เปิดโอกาสให้ชาวบ้านได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้การคัดแยกขยะและการกำจัดขยะของแต่ละหมู่บ้าน ทั้ง 10 หมู่บ้าน พอสรุปได้ดังนี้

หมู่ที่ 1 บ้านโนนเขวา ได้มีการดำเนินการทำธนาคารขยะซึ่งต่อยอดมาจากปี 2558-2558 แต่กียังไม่มีกฏกติกาที่ขยายสู่นโยบายสาธารณะ

หมู่ที่ 3 เป็นหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง ได้รับเป็นหมู่บ้านต้นแบบมีการนำขยะอินทรีย์ไปทำปุ๋ยหมักและปุ๋ยชีวภาพสำหรับปลูกพืชผักในโครงการเศรษฐกิจพอเพียง ทำให้ระบบการจัดการขยะในครัวเรือนมีความสะอาดและเป็นระบบระเบียบในชุมชน

หมู่ที่ 4 บ้านม่วงกำลังดำเนินการจัดการขยะและจัดสร้างกฎ กติกา หมู่บ้านเพื่อใช้ในการบริหารจัดการขยะ

หมู่ที่ 9 โดยประธานสภาองค์การบริหารส่วนตำบลหนองทุ่ม ได้สร้างเตาเผาขนาดเล็กสำหรับใช้ในครัวเรือน ซึ่งเป็นต้นแบบในการกำจัดขยะ และนำเสนอนายกเพื่อขยายผลต่อไป

ส่วนหมู่บ้านอื่นๆ ยังไม่ดำเนินการเป็นรูปธรรม แต่มีการคัดแยกและการจัดการด้วยตนเองของแต่ละครัวเรือน เช่น แยกขยะไว้ขาย และการเผาในพื้นที่ของตนเอง

ภาพที่ 5.2 การจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้การจัดการขยะ

ภาพที่ 5.2 การจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้การจัดการขยะ

5.4 การติดตามผลการดำเนินงาน

เป็นการติดตามและกระตุ้นให้เกิดการขับเคลื่อนกระบวนการจัดการขยะในครัวเรือนในระดับชุมชน เพื่อพัฒนากระบวนการจัดการขยะ การหาแนวปฏิบัติที่เหมาะสมในการจัดการขยะในครัวเรือน และการเพิ่มมูลค่าผลิตภัณฑ์จากกระบวนการคัดแยกขยะในครัวเรือนของชุมชนในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลหนองทุ่ม อำเภอวาปีปทุม จังหวัดมหาสารคาม คณะผู้วิจัยได้ติดตามผลการดำเนินงาน โดยได้ลงพื้นที่ สังเกตการณ์สภาพแวดล้อมในชุมชน และการสัมภาษณ์ เจ้าหน้าที่ขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองทุ่มและตัวแทนชุมชนบ้าน ในวันที่ 20 กรกฎาคม 2560 ผลการดำเนินงาน ดังนี้

5.4.1. โครงการหรือกิจกรรมที่ชุมชนกำลังดำเนินการ

ตำบลหนองทุ่ม อำเภอลำดวน จังหวัดสุรินทร์ มีโครงการและกิจกรรมที่กำลังดำเนินการอยู่ โครงการ ได้แก่

1. โครงการรณรงค์การคัดแยกขยะในชุมชน เริ่มดำเนินการช่วงเดือน กรกฎาคม 2560
2. โครงการธนาคารขยะ ซึ่งเริ่มดำเนินการมาตั้งแต่ปี 2558-2559 มาถึงปัจจุบัน
3. โครงการป้อนน้ำหมักจากเศษอาหารและเศษวัสดุอินทรีย์ ทำต่อเนื่องมาจากปี 2558 ถึงปัจจุบัน
4. โครงการไฟฟ้าเพื่อการเกษตร ซึ่งตอนนี้ดำเนินการได้ 80% แล้ว
5. โครงการจัดการขยะ หลังจากนายกองค์การบริหารส่วนตำบลหนองทุ่มได้ไปประชุมร่วมกับผู้ว่าราชการจังหวัดสุรินทร์ มีนโยบายเร่งด่วนในเรื่องการจัดการขยะและการคัดแยกขยะในครัวเรือน ให้เป็นจังหวัดปลอดขยะ จึงได้ดำเนินการจัดอบรมการคัดแยกขยะและการจัดการขยะตามหลัก3Rs ให้ทั่วถึงครบทั้ง 10 หมู่บ้าน และได้แจกถังขยะพิษให้หมู่บ้านละ 1 ถัง

5.4.2 โครงการหรือกิจกรรมที่ชุมชนวางแผนดำเนินการต่อไป

1. ขยับเคลื่อนและพัฒนาการจัดการขยะและการคัดแยกขยะให้ครบทุกหมู่บ้าน
2. ทำแผนโครงการหมู่บ้านน่ามอง ในปีงบประมาณ 2561 ให้ครบทุกหมู่บ้าน
3. โครงการสร้างเตาเผาขยะแบบประหยัด ในปีงบประมาณ 2561 ให้ครบทุกหมู่บ้าน ซึ่งมีต้นแบบจากหมู่ที่ 9 จึงมีแผนการสร้างเตาเผาขยะแบบประหยัดและใช้งบประมาณต่ำ โดยเริ่มสร้างที่วัดหนองทุ่มเป็นแห่งแรก และที่วิจัยได้มีข้อเสนอให้ชุมชนนำหลักภูมิปัญญาท้องถิ่นเข้ามาช่วยในการออกแบบเตาเผา เช่น ภูมิปัญญาในการสร้างเตาเผาถ่านแบบโบราณมาประยุกต์ใช้ร่วมกับเทคโนโลยีปัจจุบัน
4. จัดกิจกรรมภาคีเครือข่ายการจัดการขยะ ทุกภาคส่วนในตำบลหนองทุ่ม

ภาพที่ 5.3 การติดตามผลพื้นที่ตำบลหนองทุ่ม อำเภอลำดวน จังหวัดสุรินทร์

5.5 กิจกรรมการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และถอดบทเรียนความรู้ของชุมชน โดยตัวแทนชุมชนและคณะผู้วิจัย

ในวันที่ 1 ธันวาคม 2560 คณะผู้วิจัยได้จัดกิจกรรมการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และถอดบทเรียนความรู้ของชุมชนขึ้น ณ ห้องประชุมองค์การบริหารส่วนตำบลหนองทุ่ม อำเภอลำดวน จังหวัดสุรินทร์ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้และถอดบทเรียนความรู้ของชุมชน และเป็นการกระตุ้นให้ชุมชนมีความตระหนักและมีจิตสำนึกในการบริหารจัดการขยะในครัวเรือนอย่างมีประสิทธิภาพ อันจะส่งผลให้ปริมาณขยะในครัวเรือนลดลง และสามารถแก้ปัญหาสิ่งแวดล้อมอันเป็นปัญหาสำคัญของพื้นที่ได้อีกด้วย โดยมีผลการดำเนินกิจกรรม ดังนี้

1. ผู้เข้าร่วมกิจกรรม

ในการจัดกิจกรรมดังกล่าว มีผู้เข้าร่วมจำนวนทั้งสิ้น 52 คน ประกอบไปด้วย ตัวแทนชุมชน ผู้ใหญ่บ้าน ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน สมาชิก อบต. และเจ้าหน้าที่ของ อบต. ซึ่งจากจำนวนผู้เข้าร่วมดังกล่าว เป็นตัวแทนของสมาชิกในครัวเรือนในพื้นที่ตำบลหนองทุ่ม อำเภอลำดวน จังหวัดสุรินทร์

2. แหล่งที่มาและปริมาณขยะในพื้นที่

ผู้เข้าร่วมกิจกรรมได้ร่วมอภิปรายและแสดงความคิดเห็นในประเด็นเกี่ยวกับแหล่งที่มาของขยะ โดยพบว่าขยะที่มีปริมาณมากในครัวเรือนเขตพื้นที่ตำบลหนองทุ่ม อำเภอลำดวน จังหวัดสุรินทร์ สามารถแบ่งได้ 4 กลุ่ม ได้แก่ (1) กลุ่มขยะที่สามารถนำกลับมาใช้ได้อีก เช่น ถุงพลาสติก ขวดและแก้วพลาสติก ขวดแก้ว ก่องนม กระป๋องโลหะ กระดาษ (2) กลุ่มขยะทั่วไปหรือขยะที่ไม่สามารถนำกลับมาใช้ได้อีก เช่น ฝ้ายอ้อมสำเร็จรูป กระเบื้องหลังคา รองเท้าเก่า เสื้อผ้าเก่า (4) กลุ่มขยะอินทรีย์ เช่น เศษอาหาร ใบไม้ หอยเชอรี่ เป็นต้น (4) กลุ่มขยะพิษ เช่น ยาอันตราย น้ำเสีย

หลอดไฟ แบตเตอรี่หรือถ่านไฟฉายเก่า ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่า ขยะในครัวเรือนในตำบลเมืองบัวนั้น มีหลากหลายลักษณะ ซึ่งกลุ่มตัวอย่างที่เข้าร่วมกิจกรรมได้สะท้อนออกมา อันแสดงให้เห็นถึงการรับรู้เกี่ยวกับขยะที่เกิดขึ้นในพื้นที่ ทั้งนี้แม้ว่าตำบลเมืองบัวจะมีพื้นที่ทำการเกษตรเป็นหลัก แต่ก็มีส่วนที่มีลักษณะสังคมเมืองเพราะตั้งอยู่บนถนนสายหลัก มีสถานศึกษา สถานพยาบาล ร้านค้า ชุมชนตั้งอยู่พอสมควร ทำให้ขยะมีปริมาณเพิ่มขึ้นมาจากในอดีต

3. ความรู้ความเข้าใจด้านวิธีการจัดการขยะในครัวเรือน

ผู้เข้าร่วมกิจกรรมได้ร่วมอภิปรายและแสดงความคิดเห็นในประเด็นเกี่ยวกับการจัดการขยะในครัวเรือน โดยได้นำเสนอวิธีการในการจัดการ ดังนี้

3.1) ควรมีการคัดแยกขยะจากต้นทางอย่างถูกต้อง เป็นขยะรีไซเคิล ขยะพิษ ขยะทั่วไป และขยะอินทรีย์

3.2) ควรมีถังขยะทุกครัวเรือน มีการจัดถังขยะที่สามารถแยกประเภทขยะได้ ขยะเปียก ขยะแห้ง มีการเผาหรือกำจัดในบ้านให้เบ็ดเสร็จ ไม่ก่อให้เกิดกลิ่นเหม็น หรือไม่เป็นพิษกับสิ่งแวดล้อม

3.2) ควรมีการลดปริมาณขยะ โดยปรับพฤติกรรมลดการใช้ถุงพลาสติกและใช้ถุงผ้าแทน การนำเศษผักและผลไม้มาทำน้ำหมักชีวภาพ การนำถุงพลาสติกกลับมาใช้ใหม่

3.2) ควรมีการสร้างรายได้จากการขายขยะ เช่น การคัดแยกและจำหน่าย การขายขยะขวดแก้ว พลาสติก กระดาษ และโลหะออกจากพื้นที่

3.3) ควรมีการสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับขยะแปรรูป โดยนำขยะมาใช้ซ้ำหรือสร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์รูปแบบใหม่จากขยะเหลือทิ้ง หรือเหลือใช้ เช่น การนำของกาแฟมาสานตะกร้าหรือกระเป๋า การนำขวดพลาสติกมาทำที่ดักสัตว์ การนำขวดพลาสติกมาทำแจกัน การนำเศษผ้ามาประดิษฐ์กระถางดอกไม้ การนำกล่องนมมาผลิตหมวก การนำไปไถรถแทรกเตอร์ไปทำจอบ เป็นต้น

3.4) ควรมีการกำจัดขยะพิษโดยการฝัง หรือคัดแยกไปเก็บในที่ๆ หน่วยงานกลางที่รับผิดชอบ เช่น อบต สามารถจัดเก็บหรือส่งต่อไปทำลายในภายหลังได้

3.5) ควรมีการกำจัดขยะอินทรีย์ เช่น เศษอาหารที่สามารถนำไปเป็นอาหารสัตว์ได้ เศษอาหารที่สามารถนำไปทำปุ๋ยหมักชีวภาพ หรือปุ๋ยอินทรีย์ได้

3.7) ควรมีกิจกรรมปลูกจิตสำนึกในการทิ้งขยะ การรณรงค์ ประชาสัมพันธ์ในหมู่บ้าน เพื่อการลดใช้ถุงพลาสติกและปริมาณขยะชนิดอื่นๆ

3.8) ควรมีการสนับสนุนจากหน่วยงานส่วนกลาง เช่น การจัดตลาดผ้าป่าการกุศล

ซึ่งจากการจัดกิจกรรมดังกล่าว สะท้อนให้เห็นว่าตัวแทนชุมชนและผู้นำชุมชนที่เข้าร่วมกิจกรรม มีความรู้ความเข้าใจในระดับหนึ่งเรื่องการจัดการขยะในครัวเรือน หากแต่ยังคงมีอุปสรรคคือ ความเข้าใจที่ไม่เท่ากันของคนส่วนใหญ่ในชุมชน ทำให้มีสมาชิกบางส่วนสะท้อนถึงความสำคัญของการจัดการตนเองในครัวเรือน เช่น การลดพฤติกรรมการก่อให้เกิดขยะ การคัดแยกและกำจัดขยะด้วยตนเองในครัวเรือนเพื่อลดภาระในการกำจัดขยะของชุมชน เป็นต้น นอกจากนี้ ยังมีความเห็นในด้านการรณรงค์เพื่อให้กระตุ้นให้สมาชิกมีจิตสำนึกที่ดีในการจัดการขยะ การสนับสนุนกิจกรรมจากหน่วยงานส่วนกลาง เช่น การจัดตลาดนัด ผ้าป่าขยะ การจัดประกวด ส่งประกวด เพื่อสร้างขวัญและกำลังใจให้มีการขยายผลในพื้นที่ต่างๆ เป็นต้น

4. ความคาดหวังของชุมชนต่อการดำเนินการของหน่วยงาน อบต. และเครือข่ายองค์กรอื่นๆ จากภายนอก

ผู้เข้าร่วมกิจกรรมได้ร่วมอภิปรายและแสดงความคิดเห็นในประเด็นเกี่ยวกับความคาดหวังหรือความต้องการของชุมชนในการที่จะให้หน่วยงาน อบต. หน่วยงานของรัฐ หรือองค์กรอื่นๆ ภายนอกพื้นที่ เข้ามามีส่วนร่วมหรือมีส่วนผลักดัน ช่วยเหลือ ให้การจัดการขยะประสบผลสำเร็จ ดังนี้

4.1 มีการรณรงค์และจัดกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง มีการอบรม มีวิทยากรลงพื้นที่ในหมู่บ้านอย่างจริงจัง เพื่อสร้างเสริมให้สมาชิกในชุมชนมีความรู้ความเข้าใจในเรื่องการจัดการและคัดแยกขยะตั้งแต่ต้นทาง รวมถึงเป็นการกระตุ้นให้มีจิตสำนึกที่ดีในการจัดการขยะในครัวเรือนด้วยตนเองอย่างยั่งยืน

4.2 มีโครงการบริหารจัดการขยะทั้งจากต้นทางและปลายทาง มีถังแยกขยะของแต่ละหมู่บ้าน มีโครงการรับซื้อขยะในระดับหมู่บ้านหรือตำบล มีที่ทิ้งขยะ มีรถจัดเก็บ มีสถานที่จัดเก็บขยะที่หลีกเลี่ยงจากการคัดแยกหรือมีบ่อขยะเพื่อกำจัดขยะได้ และตั้งกรรมการแต่ละหมู่บ้านเพื่อบริหารจัดการ โครงการจัดหาเครื่องรีไซเคิลขยะภายในหมู่บ้านหรือการติดตั้งเตาเผาขยะ

4.3 มีสถานที่รองรับขยะพิษให้เป็นที่เป็นทาง หรือมีแหล่งกำจัดขยะมีพิษ

4.4 มีการอบรมการแปรรูปขยะเพื่อเป็นการสร้างรายได้ให้คนในชุมชน

4.5 มีการขยายแนวคิดหมู่บ้านการจัดการขยะจากบ้านโนนกลางหมู่ 2 ไปยังหมู่บ้านอื่นๆ โดยกำหนดเป็นแผนหรือโครงการทั้งในระยะสั้นและระยะยาว อาจกำหนดเป้าหมายเป็นการขยายผลปีละ 1-2 หมู่บ้าน เพื่อให้ครบทุกตำบล

4.6 จัดกิจกรรมหรือโครงการสนับสนุนให้ตระหนักถึงความสำคัญของการจัดการขยะ เช่น โครงการผ้าป่าขยะในหมู่บ้านเป็นกิจกรรมประจำปีเพื่อให้เด็กและเยาวชนมีจิตสำนึกในการจัดการขยะ โครงการธนาคารขยะ กองทุนกองทุนฌาปนกิจสงเคราะห์ที่เกิดจากการจัดการขยะ เป็นต้น

จากผลการร่วมมือปราชัยดังกล่าว แสดงให้เห็นถึงความคาดหวังของชุมชนที่มีต่อหน่วยงานในพื้นที่เพื่อมีส่วนร่วมสนับสนุน ส่งเสริมให้การดำเนินการจัดการขยะอย่างมีประสิทธิภาพทั้งในด้านการส่งเสริมความรู้ความเข้าใจให้กับสมาชิกในชุมชนเพื่อปรับพฤติกรรมของสมาชิกให้จัดการขยะจากต้นทางอย่างเหมาะสม นอกจากนี้ยังต้องกรให้หน่วยงานในพื้นที่เป็นตัวกลางในการจัดกิจกรรมที่เอื้ออำนวยความสะดวกแก่ส่วนรวม ในทุกขั้นตอนการจัดการขยะตั้งแต่ต้นทางจนปลายทาง

5. รูปแบบหรือแนวปฏิบัติที่เหมาะสมในการจัดการขยะในระดับครัวเรือน

ผู้เข้าร่วมกิจกรรมได้ร่วมมือปราชัยและแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับแนวทางปฏิบัติที่เหมาะสมในการจัดการขยะในระดับครัวเรือน ดังนี้

5.1) ควรคัดแยกขยะเพื่อให้สามารถกลับมาใช้ซ้ำได้ และคัดแยกส่วนที่ขายได้ไว้สำหรับสร้างรายได้ และเป็นการลดปริมาณขยะ

5.2) ควรปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของสมาชิกในครัวเรือน เช่น ลด ละ เลิก การใช้ถุงพลาสติก หรือบรรจุภัณฑ์ที่ก่อให้เกิดขยะ ใช้ตะกร้าหรือถุงผ้าแทนการใช้ถุงพลาสติก

5.3) มีการพูดคุยแลกเปลี่ยนกันระหว่างสมาชิกในครัวเรือนและระหว่างครัวเรือน เพื่อกระตุ้นเตือนและสร้างจิตสำนึก ตั้งใจจริงในการจัดการขยะร่วมกัน

5.4) สร้างจิตสำนึกในการรักษาความสะอาด จัดเก็บบ้านเรือนให้เป็นระเบียบเรียบร้อย จัดการขยะให้ไม่เป็นมลภาวะภายในบ้าน จัดหน้าบ้าน หลังบ้าน ให้น่าอยู่ น่านอน

5.5) นำขยะมาใช้ซ้ำหรือใช้ประโยชน์จากขยะ เพื่อลดขยะ ลดค่าใช้จ่าย และเป็นการสร้างรายได้

5.6) การปรับพฤติกรรมโดยปลูกผัก ทำอาหารกินเองในครัวเรือน เพื่อลดการซื้อสินค้าจากภายนอกอันก่อให้เกิดขยะพลาสติกจำนวนมาก

5.7) ปลุกฝังให้เยาวชนในครัวเรือนตระหนักรู้ถึงปัญหาของขยะ และปรับพฤติกรรมเพื่อป้องกันปัญหาขยะ

รูปแบบระบบและกลไกการขับเคลื่อนที่ดี

- 1.1 คนในชุมชน เช่น ผู้นำ ชาวบ้าน จิตอาสา ปราชญ์ พระ เยาวชน ผู้สูงอายุ และประชาชนในพื้นที่
- 1.2 หน่วยงานและองค์กรภายในพื้นที่ ทั้งภาครัฐและเอกชน เช่น อบต. รพสต. สภ. (สถานีตำรวจภูธร) ผู้รับซื้อขยะ บริษัทห้างร้านในพื้นที่ โรงเรียน วัด รพ.สต. กองทุนสวัสดิการชุมชนของ อบต
- 1.3 กลุ่มจิตอาสา เช่น อสม. เด็กและเยาวชน สตรี มือปราบขยะ ชมรมผู้สูงอายุ คณะกรรมการหมู่บ้าน สภาชุมชน
- 1.4 ภาศึเครือข่ายภายนอกพื้นที่ เช่น สำนักงานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจังหวัด สสส สปสช (กองทุนหลักประกันสุขภาพ) พัฒนาสังคมและความมั่นคงมนุษย์จังหวัด (พมจ) บริษัทห้างร้านภายนอกพื้นที่ สำนักงานอำเภอ เครือข่าย อบต./อปท.
- 1.5 นโยบาย กฎ กติกา ระเบียบ ข้อบังคับ ของชุมชน
- 1.6 แผนการขยายผล (ต้นน้ำ กลางน้ำ และปลายน้ำ)
- 1.7 เครื่องมือ เช่น กิจกรรมการรณรงค์เพื่อขับเคลื่อน

2. วิธีการดำเนินการสร้างระบบและกลไกการขับเคลื่อนที่ดี

- 2.1 ทำความเข้าใจกับผู้นำ : หาแนวทางพัฒนา ปรับกระบวนการทัศน์
- 2.2 ประชาสัมพันธ์ : ชี้แจง เหตุผล เป้าหมายและผลประโยชน์
- 2.3 ทำข้อตกลงร่วมกันกับประชาชน
- 2.4 อบรมให้ความรู้ ความเข้าใจ
- 2.5 ปลุกจิตสำนึก
- 2.6 สร้างกฎ กติกา ระเบียบปฏิบัติ นโยบาย
- 2.7 แต่งตั้งคณะกรรมการ (คณะทำงาน)
- 2.8 มอบบทบาทหน้าที่ ในการดำเนินงาน
- 2.9 การบริหารจัดการ เช่น การเก็บข้อมูล กำหนดเป้าหมาย มีตัวชี้วัด วิธีดำเนินการ ระยะเวลา การติดตาม และการประเมินผล

- 2.10 สร้างความสามัคคี/ความร่วมมือ การมีส่วนร่วม เช่น การจัดกิจกรรมร่วมกัน โดยอาศัยงานประเพณีในหมู่บ้าน เป็นกิจกรรมเชื่อมประสาน
- 2.11 หาแนวร่วมภาคีเครือข่ายที่มีเป้าหมายเดียวกัน
- 2.12 การติดต่อประสานงาน คณะทำงาน ประสานงานภาคีเครือข่ายเพื่อให้เข้าใจตรงกัน แลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน

3. รูปแบบแนวปฏิบัติการจัดการขยะที่เหมาะสม

- 1.1 ทำความเข้าใจกับชุมชน / คณะทำงาน
- 1.2 ให้ความรู้กับชาวบ้าน เรื่องประเภทของขยะ การลดขยะ การคัดแยกขยะและประโยชน์จากการคัดแยกขยะ
- 1.3 การศึกษาดูงานจากพื้นที่ต้นแบบ
- 1.4 ประชาสัมพันธ์
- 1.5 ประสานงานกับเครือข่าย
- 1.6 ทำข้อตกลง สร้างกฎ กติการ่วมกัน
- 1.7 จัดทำโครงการ ติดต่อผู้ซื้อ ทำกิจกรรม เช่น โครงการหมู่บ้านนำอยู่ ธนาคารขยะ กองทุนขยะสะสมเงินทอง ตลาดนัดขยะ ผ้าป่าขยะ ฯลฯ
- 1.8 กระตุ้นและสร้างแรงจูงใจให้เกิดการมีส่วนร่วม สร้างแรงจูงใจ เช่น เปิดรับสมาชิก ประชาสัมพันธ์ผลประโยชน์หรือสวัสดิการที่จะได้รับจากโครงการ เช่น สวัสดิการรางวัล รายได้ ความสะอาดน่าอยู่ ทัศนียภาพที่ดี ของชุมชน
- 1.9 รับสมัครสมาชิกเข้าร่วมโครงการ
- 1.10 กำหนดจุดจัดเก็บและมีปฏิทินการจัดเก็บ
 - (1) ขยะทั่วไป รับซื้อขยะจากแต่ละหมู่บ้าน มีปฏิทินการจัดเก็บ เช่น กำหนดวันที่รับซื้อขยะ เช่น เดือนละครั้ง
 - (2) ขยะพิษ ใช้วิธีการสะสมเต็ม ได้สบูหรือผงซักฟอก กำหนดวันเก็บขยะพิษ ส่งอบต.เดือนละ 1 ครั้ง และ อบต.จะส่งอบจ.ประมาณ 6 เดือนต่อครั้ง อบจ.จะนำไปกำจัดที่ปลายทาง เช่น จ.สระบุรี หน่วยงานเอกชน
 - (3) ขยะจากครัวเรือน จะมีการคัดแยกตั้งแต่ต้นทาง
- 1.11 ประสานงานหรือทำข้อตกลงกับผู้รับซื้อขยะ
- 1.12 พัฒนากิจกรรมต่าง ๆ เช่น
 - (1) แปรรูปขยะอินทรีย์ เช่น ทำเป็นปุ๋ยหมัก น้ำหมักชีวภาพ หรือปุ๋ยอินทรีย์อัดเม็ด

- (2) แปรรูปขยะรีไซเคิล เช่น กระจบองเปียร์นำมาทำสิ่งประดิษฐ์ ผลิตภัณฑ์ของใช้ ตะกร้า โคมไฟ กระจบูกออมสิน ดอกไม้ กล่องกระจดาษทิจชู โซฟา กระจดาษจาก ต้นคล้า กระจทงจากใบยาง โต๊ะเก้าอี้จากยางรถยนต์
- (3) รณรงค์ กระจกวอด แข่งขัน เช่น หน้าบ้านนำมอง หมูบ้านนำมอง

4. วิธีกระจดาเนินงานสร้างแนวปฏิบัติกระจดาจัดการขยะที่เหมะสม

- 4.1 กระจชอสัมพันธ์ นัดวันกระจชอ
- 4.2 กระจชอชี้แจงขั้นตอนกระจดาเนินงาน
- 4.3 เชิญวิทยากรจากพื้นที่ต้นแบบให้ควมรู้
- 4.4 กระจสมัครสมอชิก
- 4.5 กระจดาเนินการตามโครงการโดยคณะทงงาน
- 4.6 ติดตอมและประเมินผล
- 4.7 รยงนงนผลกระจดาเนินงานให้สมอชิกทรบ
- 4.8 กระจดสวัสดิการ คินกำไรให้กับสมอชิก
- 4.9 พัฒนากิจกรรมให้ดีขึ้นและต่อเนือง

5. รูปแบบการเพิ่มมูลค่าและการใช้ประโยชน์จากขยะ

- 5.1 รวบรวมข้อมูลจาก TCNAP และ RECAP และรยงนงนประจำปี เกี่ยวจนวน คร้วเรือ่น กระจชอกร กลุ่มแปรรูปสินค้ำชุมชน ปริมาณขยะ กระจภทของขยะและ คุณสมบัติจรนำไปใช้ประโยชน์
- 5.2 อบรมเพิ่มทักษะการแปรรูปและเพิ่มมูลค่าขยะให้กับกลุ่มผู้สนใจ
- 5.3 กระจดาเนินการเพิ่มมูลค่า และแปรรูปผลิตภัณฑ์ ให้ตรงกับควมต้องการของผู้บริโภค หรือคนในชุมชน เช่น แปรรูปเป็นสินค้ำที่สมารถสร้างออาชีพเสริมและรยงนงนได้ให้กับชุมชน
- 5.4 ออกร้นแสดงสินค้ำ กระจชอสัมพันธ์ และจำนวยสินค้ำ
- 5.5 สร้างเครือช่ยใหม่หรือประสอณงนเครือช่ยเดิม ขยยตลาด ถ่ยทอด และ แลกเปลี่ยน
- 5.6 ทบทวนและพัฒนผลิถภณทให้มีคุณภาพมากขึ้น เช่น ให้ได้มาตรฐาน มผช. มอก. หรือตรงกับควมต้องการของผู้บริโภค และการพัฒนผลิถภณทที่มีเอกลักษณ์ หรืออ้ถลักษณะของชุมชน

6. วิธีการจัดการการใช้ประโยชน์จากขยะ

- 6.1 สำรวจและรวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณและประเภทของขยะ
- 6.2 ประชาสัมพันธ์ให้กลุ่มผู้สนใจ
- 6.3 สำรวจกลุ่มผู้สนใจ
- 6.4 จัดทำโครงการ ประสานงานเพื่อจัดสรรงบประมาณ ผู้ดำเนินการ วิธีการ
- 6.5 ดำเนินการตามวัตถุประสงค์ของโครงการ
- 6.6 ติดตาม ประเมินผล ของโครงการ
- 6.7 ออกสำเนา แสดงสินค้าชุมชน
- 6.8 พัฒนารูปแบบสินค้าตามความต้องการผู้บริโภคและความทันสมัยกับการใช้ประโยชน์และให้มีความเป็นอัตลักษณ์ของชุมชน
- 6.9 ประสานงานกับเครือข่ายเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้และถ่ายทอดองค์ความรู้

7. ปัจจัยสู่ความสำเร็จในการดำเนินการจัดการขยะในชุมชน

- 7.1 มีแผนและนโยบายที่ชัดเจน
- 7.2 มีเป้าหมายและตัวชี้วัดที่ชัดเจน
- 7.3 มีหน่วยงานหลักที่รับผิดชอบ ได้แก่ องค์การบริหารส่วนตำบล
- 7.4 มีสภาชุมชน กรรมการและคณะทำงาน
- 7.5 ผู้นำเข้มแข็งและเห็นความสำคัญ
- 7.6 ชุมชนให้ความร่วมมือและมีส่วนร่วม
- 7.7 มีวิถีชีวิตและวัฒนธรรมชุมชนที่เอื้ออำนวย
- 7.8 ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียและมีเครือข่าย เช่น โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล โรงเรียน วัดและสำนักงาน สิ่งแวดล้อมจังหวัด และผู้รับซื้อขยะ
- 7.9 มีโครงการและกิจกรรม เช่น ธนาคารขยะ กองทุนขยะสะสมเงินทองค้ำครอง ฅาปนกิจ การแปรรูป ผลิตภัณฑ์จากขยะและเศษวัสดุทางการเกษตร กลุ่มแปรรูป ปุ๋ยหมัก ปุ๋ยอัดเม็ดและน้ำหมักชีวภาพ
- 7.10 มีกฎกติกา ระเบียบแนวปฏิบัติ
- 7.11 ในชุมชนมีจิตอาสา
- 7.12 มีงบประมาณสนับสนุน

5.6 สังเคราะห์ผลการดำเนินงาน

จากการเก็บรวบรวมข้อมูลจากการสังเกต สัมภาษณ์ และแบบสอบถาม การวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานและบริบทของพื้นที่ในชุมชนตำบลหนองทุ่ม อำเภอลำดวน จังหวัดสุรินทร์ การจัดการกิจกรรมส่งเสริมและสนับสนุนการจัดการขยะในครัวเรือน ทั้งการอบรมให้ความรู้ การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และการศึกษาดูงานด้านการจัดการขยะ สามารถสังเคราะห์ข้อมูลแนวปฏิบัติที่เหมาะสมในการจัดการและลดปริมาณขยะในครัวเรือนของชุมชนในตำบลหนองทุ่ม อำเภอลำดวน จังหวัดสุรินทร์ ได้ดังนี้

5.6.1 ชุมชนในตำบลหนองทุ่ม อำเภอลำดวน จังหวัดสุรินทร์ มีลักษณะเป็นชุมชนกึ่งเมือง กึ่งชนบท โดยมีจำนวนหมู่บ้านที่อยู่ในเขตเส้นทางหลวง และจำนวนหมู่บ้านที่อยู่ไกลจากเขตทางหลวง เป็นสัดส่วนใกล้เคียงกัน ประชากรส่วนใหญ่มีประกอบอาชีพเกษตรกรรม และจากการสังเคราะห์ผลการดำเนินงานวิจัย สามารถสรุปลักษณะแนวปฏิบัติที่ดีของชุมชนตำบลหนองทุ่ม อำเภอลำดวน จังหวัดสุรินทร์ ได้ดังนี้

(1) การปรับพฤติกรรมการใช้สินค้าอุปโภคและบริโภค โดยเฉพาะครัวเรือนที่ตั้งอยู่ในชุมชนที่มีลักษณะคล้ายสังคมเมือง เนื่องจากการจับจ่ายใช้สอย การคมนาคมสู่ตัวเมือง ค่อนข้างสะดวกและรวดเร็ว ทำให้สามารถซื้อสินค้าได้หลากหลายทั้งในด้านลักษณะสินค้าและปริมาณสินค้า ก่อให้เกิดปริมาณขยะจากพฤติกรรมการใช้สินค้า ซึ่งเป็นสาเหตุของปัญหาขยะที่มีปริมาณมาก ยากต่อการกำจัด ดังนั้น สมาชิกในครัวเรือนควรได้รับการส่งเสริมด้านความรู้ความเข้าใจในการเลือกบริโภค เพื่อลดปริมาณขยะตั้งแต่ต้นทาง เพื่อปรับพฤติกรรมและสร้างจิตสำนึกการดูแลรักษาสิ่งแวดล้อมให้กับชุมชน

(2) การคัดแยกขยะภายในครัวเรือน เป็นรูปแบบการจัดการที่เหมาะสมที่ควรได้รับการสนับสนุนให้สมาชิกในชุมชนแต่ละครัวเรือนได้รับความรู้ความเข้าใจ และสามารถคัดแยกขยะตามประเภทต่างๆ ได้อย่างเหมาะสม โดยหน่วยงานภาครัฐที่รับผิดชอบ อาจส่งเสริมให้มีการจัดทำหรือจัดหาถังแยกขยะในแต่ละครัวเรือน ภายใต้การนำของผู้นำชุมชน และมีการสร้างกลไกของชุมชน เพื่อให้เกิดการสร้างแรงจูงใจ กระตุ้นให้เกิดการคัดแยกขยะร่วมกัน รวมไปถึงการสร้างสภาพแวดล้อมที่ดีภายในครัวเรือน เพื่อความสะอาดและทัศนวิสัยที่ดี นอกจากนี้ อาจส่งเสริมโดยการจัดกิจกรรมที่ชุมชนสามารถมีส่วนร่วมได้ หรือบูรณาการกับกิจกรรมอื่นๆ ที่องค์การบริหารส่วนตำบลดำเนินการ หรือมีเป้าหมายอยู่แล้ว เช่น กิจกรรมการทอดผ้าป่าขยะเพื่อบูรณาการกับการทำนุบำรุง

ศิลปวัฒนธรรม กิจกรรมการอบรมการแปรรูปขยะเพื่อบูรณาการร่วมกับกิจกรรมส่งเสริมสุขภาพของผู้สูงอายุ เป็นต้น

(3) การจัดเก็บเพื่อกำจัดขยะ เป็นรูปแบบการจัดการที่ครัวเรือนไม่สามารถดำเนินการได้เองทั้งหมด เนื่องจากชุมชนยังทำการเผาขยะในพื้นที่บริเวณบ้านหรือบริเวณพื้นที่นาที่ห่างไกลออกไปได้เองบ้าง แต่ก็ยังไม่สามารถกำจัดขยะให้หมดไปได้ นอกจากนี้ ยังรวมถึงขยะพิษที่ไม่สามารถกำจัดทิ้งได้เองในครัวเรือน ซึ่งองค์การบริหารส่วนตำบลจำเป็นต้องมีบทบาทในการบริหารจัดการ โดยกำหนดจุดจัดเก็บที่เหมาะสม เพื่อนำไปขายหรือกำจัดทิ้งอย่างเหมาะสม

(4) การแปรรูปและสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับขยะที่เหลือทิ้ง เหลือใช้ หรือนำกลับมาใช้ใหม่ เป็นแนวทางการจัดการขยะในครัวเรือนที่จากการสังเกต สัมภาษณ์ ลงพื้นที่เก็บข้อมูล และการดำเนินกิจกรรมแล้ว พบว่า มีการดำเนินการอยู่บ้างเป็นบางกลุ่มได้แก่ บ้านหนองเผือกหมู่ที่ 3 เป็นหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง ในชุมชนใหญ่ปลูกผักเลี้ยงสัตว์ไว้ทานเอง มีการจัดเก็บและคัดแยกขยะเอง ส่วนขยะอินทรีย์ มีกลุ่มทำปุ๋ยอินทรีย์ซึ่งหมุนเวียนนำไปใช้ปลูกผักสวนครัวภายในหมู่บ้าน นอกจากนี้ยังมีกีดก้าห้ามมีร้านขายอาหารจานด่วนเพราะต้องการให้ทุกครัวเรือนทำอาหารทานเองเพื่อส่งเสริมสุขภาพและส่งเสริมรายได้มีเงินออม

(5) การสร้างกฎ กติกา และกลไกชุมชนเพื่อให้เกิดการขับเคลื่อนและนำสู่ผลการปฏิบัติงานจัดการขยะที่ดีและเหมาะสมสำหรับพื้นที่ โดยมีหลักการที่สรุปได้คือ การให้สมาชิกในชุมชนมีส่วนร่วมในการสร้างกฎ กติกา และกลไกชุมชนเอง มีการตรวจสอบกันเองภายในระหว่างตัวแทนแต่ละคุ้มในหมู่บ้าน มีการจัดประชุมปรึกษาหารือกันอย่างต่อเนื่องโดยอาศัยกฎและกติกาที่ตกลงกัน ซึ่งมีตัวอย่างชุมชนเข้มแข็งหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงทั้งระดับจังหวัดและระดับประเทศ เป็นต้นแบบในการขยาย การสร้างเครือข่ายกับหน่วยงานอื่นทั้งภายในพื้นที่ เช่น โรงเรียน สถานีนามัย เป็นต้น และเครือข่ายภายนอก เช่น สำนักงานสิ่งแวดล้อมจังหวัดมหาสารคาม สสส. เป็นต้น อันเป็นการสร้างโอกาสให้กับพื้นที่เป็นอย่างมาก ส่งผลให้พื้นที่เป็นแหล่งเรียนรู้หรือศึกษาดูงานของพื้นที่อื่นจากภายนอก รวมถึงเป็นการกระตุ้นเศรษฐกิจในชุมชน สร้างรายได้ให้กับสมาชิกในชุมชน รวมถึงเป็นการเสริมองค์ความรู้ให้กับคนในชุมชนโดยการสร้างโอกาสการแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับทั้งสมาชิกในชุมชนเองและผู้ที่มาศึกษาดูงานจากภายนอก ทั้งนี้องค์การบริหารส่วนตำบลหนองทุ่มได้มีการวางนโยบาย ผลักดัน และขับเคลื่อนให้หมู่บ้านอื่นๆ ได้มีโอกาสเข้ามาแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับบ้านหนองเผือกหมู่ที่ 3 เพื่อให้เกิดการพัฒนาพื้นที่อื่นๆ ต่อไป

กิจกรรมการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และการถ่ายทอดการจัดการขยะ

5.6.2 การขยายผลแนวปฏิบัติการลดปริมาณขยะสะสมในครัวเรือนขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองทุ่ม อำเภอลำปาง จังหวัดมหาสารคาม

จากการศึกษาพบว่า แนวปฏิบัติที่ดีและสามารถเป็นตัวอย่างให้กับชุมชนอื่นได้ โดยเฉพาะในด้านการจัดการตนเองหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงของบ้านหนองเผือกหมู่ที่ 3 หมู่ที่ 9 ซึ่งมีการสร้างเตาเผาขยะชีวมวลใช้เองในครัวเรือน โดยมีการจัดเวทีถ่ายทอดองค์ความรู้การทำเตาชีวมวลแบบประหยัด และถ่ายทอดบทเรียนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้การจัดการขยะในครัวเรือน โดยจัดเวทีชาวบ้านเมื่อวันที่ 1 ธันวาคม 2560 ณ โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลหนองทุ่ม ประกอบไปด้วย องค์การบริหารส่วนตำบลเหล่า เทศบาลตำบลหัวช้าง องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านยาง องค์การบริหารส่วนตำบลป่าสังข์ องค์การบริหารส่วนตำบลเมืองบัว องค์การบริหารส่วนตำบลหนองทุ่ม ซึ่งสรุปบทเรียนได้ดังนี้

5.6.2.1 ข้อจำกัด

1. ความพร้อมของหน่วยงาน/ชุมชน การมีนโยบายหลักชัดเจน ความมุ่งมั่นของผู้นำ การมีส่วนร่วมของสมาชิก
2. ความร่วมมือ ยังไม่เห็นความสำคัญต้องร่วมมือกันทุกส่วน/ฝ่าย ต้องยึดมั่นในรัฐธรรมนูญ ยังไม่ร่วมมือกันทุกฝ่ายและยังไม่มีความจริงจัง
3. บางส่วนไม่สามารถทำไม่ได้ ทำได้บางครัวเรือนมีทั้งคนเห็นด้วยมีทั้งคนไม่เห็นด้วยกำจัดได้ไม่หมดและไม่มีการคัดแยกต้นทาง
4. ความคิดทางการเมืองมีความหลากหลายคิดต่างอยากให้ อบต.จัดการซึ่งมีรถเก็บขยะเพราะมีถังขยะแจกอยากจัดการเอง บางกลุ่มมีความคิดแย้ง ความไม่เชื่อมั่นในผู้นำและความไม่โปร่งใส
5. พฤติกรรมการทิ้งและต้องการมีถังขยะเกิดความเคยชิน ความต้องการความสบาย

5.6.2.2 วิธีการจัดการ

1. ดูแลครัวเรือน มีการเตรียมประชาชน หน้าบ้านหน้ามองชุมชนสะอาดครัวเรือนแยกขยะเอง การคัดแยกขยะต้นทางจัดการขยะเองทุกครัวเรือน ต้องมาเข้ากิจกรรมทุกครั้ง ดูแลรอบบ้านไม่ให้มีลูกน้ำยุ่งลาย ต้องปลูกพืชไม้ดอกประดับด้วย
2. ใช้เทคโนโลยี สร้างเครือข่ายชุมชน เครือข่ายออนไลน์
3. การจัดการแยกขยะทั่วไป สร้างรายได้ กิจกรรมตลาดนัดขยะแปรรูปนวัตกรรมจากขยะ การปลูกผักหยตน้ำ รื้อจากขยะ ถังขยะจากยางรถยนต์ สร้างสิ่งประดิษฐ์จากขยะใช้ในครัวเรือน

4. มีเป้าหมายขยะ ไปสู่การปลอดขยะ มีการสร้างเครือข่าย เริ่มจากการมีส่วนร่วม
5. เกิดฐานเรียนรู้การทำปุ๋ยน้ำหมักชีวภาพ ปุ๋ยอัดเม็ด จากขยะอินทรีย์
6. แยกขยะรีไซเคิล นำไปขายเอง มีพ่อค้าคนกลางมารับขยะ ให้มีการกระจายไปทุกหมู่บ้าน มีปฏิทินนัดการซื้อที่ชัดเจน
7. มีธนาคารขยะ มีกติการ่วมกันชัดเจนระยะเวลาสมาชิกมูลค่าออม/สะสมเงิน

ชดเชยใช้เช่น ฌาปนกิจศพและกิจกรรมอื่นๆเสริม

8. แยกขยะพิษ รวมทั้งรพ.สต.ขยะในครัวเรือน เช่น เข็มฉีดยาเบาหวาน มีการแลกเปลี่ยนข้อมูล มีการสร้างสถานที่ให้สะอาดเป็นตัวอย่างมีสาธารณูปโภคสมบูรณ์มีต้นไม้ร่มรื่นควรมีถังแยกขยะ แยกขยะเปียกขยะติดเชื้อ เช่น สำลี/ผ้าก๊อตแยกทิ้ง รพ.สต.มาเก็บทุกสัปดาห์สุดท้าย
9. มีจุดศูนย์รวมแยกขยะอันตรายในแต่ละหมู่บ้าน
10. ทำเตาเผาขยะ ใช้ในระดับครัวเรือนที่งบประมาณประหยัด

5.6.2.3 แนวทางส่งเสริม

1. ตำบลต้นแบบ จัดการตนเองบริหารจัดการขยะ
2. กองทุน สวัสดิการชุมชน
3. เข้มแข็ง
4. สร้างทัศนคติ การอบรมให้ความรู้ เรื่องรีไซเคิล รียูส สร้างผู้นำให้เป็นตัวอย่างมีเจ้าหน้าที่จากภายนอกมาให้ความรู้ มีจิตอาสาทุกเพศ/วัย
5. ไม่มีถังขยะ เป็นหมู่บ้านไร้ถังขยะ หน้าบ้านสะอาด หลังบ้านจัดการขยะ
6. ตั้งปณิธาน จุดประกาย บูรณาการกับกิจกรรมอื่น โรงเรียนผู้สูงอายุ งานศพ/งานบุญปลอดเหล้า มีระเบียบ/กฎ/กติกา
7. การมอบรางวัล ประกวดหมู่บ้าน มีลำดับเวลา เช่น
 - ปี 1 ฐานข้อมูล
 - ปี 2 ความสะอาด
 - ปี 3 สร้างความสนใจสร้างทัศนคติ
 - ปี 4 จัดผ้าป่าขยะ ทุกครัวเรือนคัดแยกมาเองมีส่วนร่วมทุกวัย/เพศ
 ไม่รับเงิน ชุมชนเกิดความสามัคคีมีส่วนร่วมมากขึ้น มอบรางวัลให้ผู้นำเพื่อสร้างขวัญและกำลังใจ
8. ไม่มีร้านขายอาหาร ในหมู่บ้านส่งเสริมให้ครัวเรือนทำอาหารทานเองและปลูกผักสวนครัวเลี้ยงสัตว์ไว้แปรรูปอาหารภายในชุมชน

5.6.2.4 ปัญหา

1. มีขยะจากนอกพื้นที่มาทิ้ง หรือทางผ่านคนสัญจรทิ้ง

2. การเผา รบกวอนเพื่อนบ้าน ไม่มีเตาเผาขยะทั้งในระดับชุมชนและระดับครัวเรือน
3. มีรถเก็บขยะขยะ ทำให้ถังขยะเหม็นเก็บไม่ทันขยะล้นถัง จ้างคนงานเก็บค่าใช้จ่าย ค่าจ้างค่าน้ำมัน
4. ไม่มีที่ทิ้ง/กำจัดเจ้าของพื้นที่ไม่ยอม

5.6.2.5 **เครือข่าย** กับ อบจ/อปท. สสส. วัด โรงเรียน รพสต. ท้องถิ่น สภาผู้นำชุมชน คณะผู้นำ ผู้ใหญ่บ้าน อสม. จิตอาสา ตัวแทนสตรีกลุ่มมาบ้านพ่อค้ารับซื้อขยะ มีกฎกติกาสภา มีกฎกติกาหมู่บ้าน แบ่งการทำงาน แบ่งคุ้ม มีคณะทำงาน กติกาจัดการขยะ มีการประเมินโดยกรรมการ

การถ่ายถอดการสร้างเตาเผาขยะให้กับ รพสต.ตำบลเหล่า อ.ทุ่งเขาหลวง จ.ร้อยเอ็ด

จากการดำเนินกิจกรรม ลงพื้นที่ สังกัด และสัมภาษณ์ รวมถึงการจัดกิจกรรมในลักษณะต่างๆ ที่คณะผู้วิจัยได้ดำเนินการแล้วนั้น ทำให้สามารถสังเคราะห์ถึงปัจจัยสู่ความสำเร็จและบริบทที่เป็นอุปสรรคในการจัดการขยะของครัวเรือน ในชุมชนพื้นที่ตำบลหนองทุ่ม อำเภอกวาปีปทุม จังหวัดมหาสารคาม แยกเป็นประเด็นต่างๆ ได้ ดังต่อไปนี้

ประเด็นที่ 1 การบริหารจัดการของหน่วยงานหรือองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

จากการศึกษาพบว่า องค์กรบริหารส่วนตำบลมีนโยบายส่งเสริมให้มีการจัดการขยะที่เหมาะสม โดยการมีส่วนร่วมของชุมชนและภาคีเครือข่าย นอกจากนี้ยังมีเป้าหมายถึงความเป็นเลิศใน

การจัดการตนเองในด้านการจัดการขยะได้ครบทุกหมู่บ้านในระดับตำบลจนได้ชื่อว่าเป็นตำบลต้นแบบด้านการจัดการตนเองและการจัดการขยะที่เหมาะสม โดยขยายผลจากหมู่บ้านต้นแบบที่มีการจัดการตนเองที่ดี มีการจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมและสนับสนุนด้านการจัดการขยะ เช่น กิจกรรมการรณรงค์การพัฒนาชุมชน กิจกรรมผ้าป่าขยะ กิจกรรมหน้าบ้านน้อมอง รวมถึงมีการส่งหมู่บ้านเข้าประกวดในระดับต่างๆ ทั้งในระดับอำเภอและระดับจังหวัด ส่งผลให้ได้รับรางวัล และมีชื่อเสียงจนมีผู้เข้ามาศึกษาดูงานในพื้นที่เป็นระยะ นอกจากนี้ ยังมีการขับเคลื่อนให้ความรู้กับหมู่บ้านอื่นๆ ที่ยังไม่มีการจัดการตนเองอย่างชัดเจน เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชนอื่นๆ อย่างต่อเนื่อง อย่างไรก็ตาม เมื่อวิเคราะห์แผนการดำเนินงานในระดับตำบลและหมู่บ้านทั้งในระยะสั้นและระยะยาว ยังไม่พบการกำหนดเป้าหมายหรือตัวชี้วัดที่ชัดเจนในด้านการจัดการขยะ ซึ่งควรจะมีการทบทวนเพื่อกำหนดให้ชัดเจน สามารถเป็นแนวทางในการดำเนินการตามแผนหรือเป้าหมายที่กำหนดไว้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ประเด็นที่ 2 ทศนคติและพฤติกรรมกรามีส่วนร่วมของสมาชิกแต่ละครัวเรือนในชุมชน

จากการศึกษาพบว่า สมาชิกในชุมชนมีความรู้ความเข้าใจในด้านการบริหารจัดการขยะในระดับที่ดี แต่ยังมีความเข้าใจที่คลาดเคลื่อนในเรื่องการจัดการขยะพิษ โดยมีพฤติกรรมกรนำไปเผาและฝัง มากกว่าจะคัดแยกเพื่อกำจัดทิ้งนอกพื้นที่ ซึ่งองค์การบริหารส่วนตำบลจะต้องขับเคลื่อนเพื่อกำหนดการจัดการให้เหมาะสมต่อไป อย่างไรก็ตามสมาชิกในชุมชนให้ความร่วมมือเป็นอย่างดีในกิจกรรมต่างๆ ที่หน่วยงานทั้งในระดับหมู่บ้านและในระดับตำบลได้จัดขึ้น ซึ่งแสดงให้เห็นถึงทัศนคติของสมาชิกในชุมชนในการเห็นความสำคัญของการจัดการขยะและพฤติกรรมกรมีส่วนร่วมในเชิงบวกต่อกิจกรรมที่ออกแบบเพื่อการจัดการขยะอย่างเหมาะสม นอกจากนี้ จากการศึกษาพบว่าสมาชิกมีความมั่นใจในตัวผู้นำและตัวแทนชุมชนที่มีความมุ่งมั่น ตั้งใจ มีเจตนาอันสุจริตที่จะทำเพื่อประโยชน์แห่งส่วนรวม ทำให้เกิดอาสาสมัครและมีแนวร่วมในการทำกิจกรรมต่างๆ ซึ่งทั้งนี้อาจเนื่องมาจากความสำเร็จที่เกิดขึ้นแล้ว ในบางพื้นที่ เช่น บ้านหนองเผือก ทำให้ชุมชนอื่นๆ มองเห็นภาพความสำเร็จได้ชัดเจน มีขวัญ กำลังใจ และพลังความเชื่อมั่นในการขับเคลื่อนเพื่อให้พื้นที่ของตนเองสามารถพัฒนาได้อย่างพื้นที่ต้นแบบ อย่างไรก็ตามหากไม่มีการส่งเสริมหรือมีกิจกรรมกระตุ้นให้เกิดจิตสำนึก ทศนคติ หรือพฤติกรรมกรจัดการขยะที่เหมาะสม ก็อาจทำให้สมาชิกชุมชนในบาง

พื้นที่ขาดความกระตือรือร้นในการแก้ไขปัญหา รอให้องค์การบริหารส่วนตำบลหรือหน่วยงานอื่นๆ เป็นผู้แก้ไขปัญหาที่เกิดจากขยะสะสมในชุมชน

ประเด็นที่ 3 กฎ กติกา หรือข้อตกลงระหว่างสมาชิกในชุมชน

จากการศึกษาพบว่า การตั้งกฎ กติกา หรือข้อตกลงระหว่างสมาชิกในชุมชน ตามที่ดำเนินการอย่างชัดเจนที่บ้านหนองเผือก หมู่ 3 ที่มีการจัดตั้งสภาชุมชน มีการนัดประชุมหารือกันตามกำหนดเวลา มีข้อตกลง กฎ กติกา ที่เกิดจากการมีส่วนร่วมของสมาชิกในชุมชนทั้งในด้านการกำหนดนโยบาย การตั้งกฎ กติกา และการกำกับดูแลให้มีการดำเนินการตามกติกา ส่งผลดีให้กับชุมชนในการขับเคลื่อนดำเนินการในกิจกรรมต่างๆ ได้เป็นอย่างดี ทั้งในด้านการจัดการขยะในครัวเรือน ตั้งแต่การคัดแยกเพื่อนำไปขายหรือแปรรูปขยะอินทรีย์ และในด้านการดำเนินการอื่นๆ ในหมู่บ้าน เช่น การพัฒนาหมู่บ้าน ความสามัคคีในชุมชน การทำเกษตรอินทรีย์ เป็นต้น นอกจากนี้จากความเข้มแข็งในชุมชนดังกล่าว ส่งผลให้สามารถสร้างเครือข่ายกับหน่วยงานภายนอกอื่นๆ เพื่อสร้างสรรค์กิจกรรมเพื่อพัฒนาหมู่บ้านในลักษณะต่างๆ ได้อีก เช่น โครงการหน้าบ้านนำมองโครงการพัฒนาหมู่บ้าน โครงการสร้างจิตสำนึกอื่นๆ

ประเด็นที่ 4 การจัดตั้งกลุ่ม การสื่อสารและถ่ายทอดข้อมูลข่าวสาร

จากการศึกษาพบว่า มีการใช้เทคโนโลยีในการติดต่อสื่อสารและถ่ายทอดข้อมูลข่าวสาร โดยเฉพาะในด้านการประชาสัมพันธ์กิจกรรมที่เกิดขึ้นทั้งในระดับตำบลและหมู่บ้าน อันจะส่งผลให้เกิดเครือข่ายการแลกเปลี่ยนเรียนรู้จากชุมชนต้นแบบที่ประสบผลสำเร็จในการดำเนินการ ทั้งนี้ การจัดตั้งกลุ่มการสื่อสารทางโซเชียลมีเดีย ทำให้การสื่อสารข้อมูลรวดเร็ว ทันเหตุการณ์ สามารถสร้างความภาคภูมิใจกับชุมชนที่ดำเนินกิจกรรมต่างๆ และเป็นการกระตุ้นให้กับชุมชนอื่นที่ยังนิ่งเฉย มีความกระตือรือร้น มีแนวคิดเพื่อดำเนินกิจกรรมอย่างสร้างสรรค์ต่อเนื่องกันไป

ประเด็นที่ 5 วิธีชีวิต ภูมิปัญญา และองค์ความรู้ในชุมชน

จากการศึกษาพบว่า สมาชิกในชุมชนส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม มีทักษะในการประกอบอาชีพ มีสังคมของญาติ พี่น้อง มีความเคารพนับถือกัน ทั้งนี้แนวความคิดทางการเมืองหรือการขัดแย้งทางการเมืองไม่มีความรุนแรง ทำให้การดำเนินกิจกรรมต่างๆ สามารถสำเร็จได้ลุล่วงค่อนข้างดี อย่างไรก็ตาม ด้านองค์ความรู้ของชุมชนในการจัดการขยะ ทั้งด้านพฤติกรรมกรบรีโถก

เพื่อลดปริมาณขยะ การคัดแยกขยะ และการกำจัดขยะ นั้นยังพบว่า มีระดับความรู้ความเข้าใจที่ต่างกัน แสดงให้เห็นว่าสมาชิกในชุมชนยังต้องการให้เสริมความรู้ความเข้าใจในเรื่องการจัดการขยะที่ชัดเจนมากยิ่งขึ้น โดยเฉพาะการจัดการขยะอันตรายหรือขยะพิษ ซึ่งสมาชิกยังมีความรู้ความเข้าใจ ความหมายของขยะพิษและวิธีการกำจัดที่แตกต่างกัน บางส่วนยังคงนำขยะไปทิ้งในพื้นที่นาหรือทำการเผาด้วยตนเอง ทั้งนี้ สมาชิกยังได้สะท้อนให้เห็นถึงความต้องการที่จะให้องค์การบริหารส่วนตำบล สนับสนุนหรือจัดให้มีสถานที่ทิ้งขยะพิษที่ชัดเจน และมีจุดรวมที่แน่นอน เพื่อให้สามารถรวบรวมและกำจัดทิ้งได้อย่างเหมาะสมและถูกต้อง ไม่ก่อให้เกิดปัญหาทางด้านสิ่งแวดล้อมตามมา

ประเด็นที่ 6 ผู้นำชุมชน

จากการศึกษาพบว่า ผู้นำชุมชนทั้งในระดับตำบล ระดับหมู่บ้าน และระดับชุมชนมีความเข้มแข็ง มีวิสัยทัศน์ ตระหนักถึงปัญหาของขยะในชุมชน มีจิตสำนึกที่ดีในการทำกิจกรรมด้านการบริหารจัดการขยะให้สามารถลดปัญหาขยะสะสมในพื้นที่ได้ ผู้นำรับนโยบายจากระดับจังหวัด ระดับอำเภอ หรือระดับตำบลไปขับเคลื่อนได้อย่างเป็นรูปธรรม มีความสัมพันธ์ที่ดีกับลูกบ้าน นอกจากนี้สามารถบูรณาการงานโครงการที่มีอยู่ในพื้นที่ให้สอดคล้องกับงานการจัดการขยะได้อย่างชัดเจน เช่น การจัดกิจกรรมโรงเรียนผู้สูงอายุโดยเสริมความรู้ด้านการแปรรูปขยะเพื่อสร้างรายได้และทำกิจกรรมร่วมกัน การจัดกิจกรรมผ้าป่าขยะเพื่อเป็นการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมและเป็นการสร้างจิตสำนึกการจัดการขยะอย่างเหมาะสมไปพร้อมๆ กัน เป็นต้น การบูรณาการกิจกรรมดังกล่าว แสดงให้เห็นถึงความคิดสร้างสรรค์ของผู้นำในการวางแผนและดำเนินกิจกรรม รวมถึงเป็นการบริหารงบประมาณอย่างคุ้มค่าเพื่อประโยชน์ของสมาชิกในชุมชน นอกจากนี้ วิสัยทัศน์ของผู้นำทั้งในระดับตำบลที่ต้องการพัฒนาให้เป็นตำบลต้นแบบโดยการขับเคลื่อนพัฒนาหมู่บ้านที่ละหมู่บ้าน โดยอาศัยวิธีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้จากหมู่บ้านที่เข้มแข็งหรือประสบความสำเร็จแล้ว เป็นแนวทางหนึ่งที่สร้างการเรียนรู้ด้วยตนเองให้เกิดแก่ชุมชน โดยไม่ใช่การชี้แนะ บังคับ หรือสั่งการจากหน่วยงานระดับที่สูงกว่า ทั้งนี้ผู้นำในระดับหมู่บ้านและชุมชนเอง มีการดำเนินการอย่างมีประสิทธิภาพ โดยอาศัยการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างกันผ่านผู้นำหมู่บ้านและผู้ประสานงานขององค์การบริหารส่วนตำบล

ประเด็นที่ 7 ปัจจัยสนับสนุนจากภายนอก

จากการศึกษาพบว่า องค์การบริหารส่วนตำบลหนองพุ่ม ได้สร้างเครือข่ายความร่วมมือทางด้านการจัดการขยะกับหน่วยงานสิ่งแวดล้อมจังหวัดมหาสารคาม ทำให้ได้รับงบประมาณจากธนาคารกสิกรไทยและสำนักสิ่งแวดล้อมจังหวัดและหน่วยงานเอกชนอื่นๆ จนได้รับรางวัลชนะเลิศ ทำให้บ้านหนองเผือก เป็นแหล่งเรียนรู้ และถ่ายทอดองค์ความรู้ ทำให้เกิดวิทยากรกลุ่มและวิทยากรชุมชน ได้อย่างมีอาชีพ